

BETŰTÍZUS

Buchstabenstil
 Style de lettres
 Style of letters
 Stilo di lettere
 Inyai hurufat
 Estilo de letras

— Törv. védve —

Tervezte és kiadja:
Antal Sándor

rajztanár,
 Budapest, II. Szegényház-u. 6.

BETŰSTILUS.

A kézírás továbbfejlesztése.

Az írás ma már úgyszólván az egész emberiség általános ügyessége, amelyet hatéves korunktól állandóan gyakorlunk életünk alkonyáig. A megszokott betűalakokból nagy lendülettel, gyorsan rójuk a sorokat az értelemközvetítés szolgálatában. Az írásban való készségünk alapjában véve a betanított írásjegyek könnyed rajzolása, tehát rajzolási készség, egyetlen cél szolgálatában. Magától adódik a gondolat, hogy a nagy emberiség írástudását, mint rajzolási készséget, egy újabb cél szolgálatába kellene hajtani. Hiszen már az ókor művészei is követendő példát állítottak elénk, midőn az írást díszítésre használták. Ezeknek a példáknak az értékelése sohasem volt megokoltabb, mint napjainkban, az általános írnitűdás korában, midőn az ipar fejlettsége már az egyszerű kézművestől is megköveteli az ornamentika rajzolásában való jártasságot. Tegyük hát lehetővé, hogy az edényes, szobafestő, bőrmunkás, hímzőmunkás, szőnyegszövő, stb. maga rajzolhassa és tervezhesse azokat a díszítményeket, amelyekkel ipari tárgyait érdekesebbé teheti. A művészet szabadsága megengedi, hogy díszítményi elemeinket bárholonnan vehessük, így hát a betű alkalmazásának is megvan a maga jogosultsága, különösen, ha az írásban való jártasságot rajzolási készségnek és továbbfejleszthető alapnak tekintjük. Így az írást, mint rajzolási készséget, a betűt pedig, mint díszítményi elemet, az iparművészeti tervezés szolgálatába állítjuk s ezzel áthidaljuk azt az űrt, amely az iskolai oktatásban az írást a rajzolástól elválasztotta. Másrészről pedig ezen az egyszerű, de biztos alapon bevezetjük az emberiség szélesebb rétegét a díszítménytervezés munkakörébe s megszerezvük számára annak ízlésnemésítő eredményeit.

A tervezés tanulásának eszközei és felosztása.

A pedagógia sarkalatos törvénye, hogy ismertről haladjunk az ismeretlenre. Ennek megfelelően a mi tervezésünk alkotó elemei a latin kis- és nagybetűk kalligrafikus alakjai lesznek, mert ezeket, mint alakokat, jól ismerjük, sőt rajzolásukban is nagy jártasságunk van. S ez a jártasság, pedagógiai szempontból, a szép, kerekded latin betűt minden más díszítő elem fölé helyezi, mert a tervezés általános tanításánál azokra gondolunk, akiknek nincs rajzolású készségük az írástudáson kívül és így a díszítménytervezésben teljesen járatlanok. Haladottabb fokon a kalligrafikus írás nyomán a lendületes és fejlődött egyéni írás szolgál tervezésünk alapjául. A kezdő tervező érdekében tanulásunk anyagát a következő módon osztjuk fel:

1. Ritmikus betűsorokból folyóéktípményeket alakítunk. (1—24 oldal.)
2. Egyes betűkből és azok tükröképiből szimmetrikus, virágszerű éktípményeket fejlesztünk. (26—41 oldal.)
3. Éktípménysorokból és virágalakokból összetettebb díszítményeket rajzolunk. (16., 18., 22., 24., 38., 40., 44., 46., 48., 49., 51., 62. oldal.)
4. Tervezésünk alapját különböző betűkből álló szavak, mondatok és az egyéni írás alkotják. (42., 50., 52., 53., 54., 56., 58, 60., 63., 64. oldal.)

Folyóéktípmények alkotása ritmikus betűsorokból. (1—24. oldal.)

A folyóéktípmény jellemző sajátossága, hogy benne a formák többszörösen megismétlődnek, ritmikusan, vagy szimmetrikusan elhelyezkedve, a körülmények szerint. Ebből következik, hogy a ritmikus rajzolást gyakorolnunk kell. A betűk kapcsolódó természete nagyon előnyös ritmikus vonalak alkotására és folyóéktípmények tervezésére. Kezdetben az egyszerűbb betűalakokat alkalmazzuk és fokozatosan haladunk az összetettebbek felé. Tehát a kis „i” betűvel kezdjük. (1. old.) Két párhuzamos segédvonal közé írjuk a betűket egymással összekapcsolva, lendületes, vékony vonalakkal. Ügyeljünk a betűközök egyformaságára. A betűk által alkotott ritmikus vonal lendő tervezetünk kiindító és tartó vonala, beosztása, továbbá jelentékeny része a kialakítandó vonalhálózatnak is, melynek példájára minden kisbetűt felhasználhatunk. További feladatunk, hogy a nyitott betűközöket két-három ív hozzáadásával levélhez, vagy virághoz hasonló idomokká alakítsuk. A betűk szabadon maradt végeit, mint folytatandó vonalvégeket kell tekintenünk s az idegen íveknek olyan kialakító hatásúaknak kell lenniök a betűt illetően, hogy az, eredeti jellegét teljesen elveszítve, éktípménylvonallá alakuljon. Amennyiben gazdagabb éktípményeket akarunk, úgy az adott példák módjára megrajzolhatjuk a kialakított sor fölé, vagy alá, annak tükröképét is. Az így fej-

lesztett folyódíszek, 45°-os szög alatt metszve, sarokképzésre alkalmas metszeteket adnak, tehát a ritmikus sorok bármelyikéből könnyűszerrel alakíthatunk kereteket. (Pl. 16., 18. oldal.) A szorosan egymás mellé helyezkedő idomokat színezzük és a jelentősebb formákat kiemeljük, míg a többieket a főbb színfoltok alátámasztására használjuk. A tervezett sorok plasztikus kialakításra is alkalmasak.

Virágszerű ékítmények. (26—41. oldal.)

A ritmikus, folyóékítmények tervezése után szimmetrikus virágalakok rajzolása következik. Tanulásunk ezen új szakaszát ismét a kis „i” betűvel kezdjük, mely mögé merőleges szimmetria-tengelyt helyezünk és megrajzoljuk a betű fordított képét is. A szimmetria-tengelyt azonban nemcsak a betű mögé, hanem eléje, alája, vagy föléje is helyezhetjük, minden esetben más-más helyzetet alkotva a kialakításra. A betű és szimmetrálisa lesz tervezetünk kiindító vonala, mely, ha szabadon maradt végeit és csúcsait tetszés szerint tovább vezetjük, nagy vonásaiban virághoz hasonló díszítményeket alkot, a 26—41. oldal példái szerint. Az a sokféle helyzet, amely a betű és annak szimmetrálisa között lehet, nagyon változatossá teszi a virágszerű alakok tervezését, ráadásul itt már a nagybetűket is használhatjuk. Figyeljük a 26. oldal ábráit. Az „i” betű a tükörképével összefordítva szívalakot alkot, majd kezdővonalát lefelé ívben folytatva, kettős, szívalakot eredményez. Az „i” vonalait, merőleges helyzetbe állítva szimmetrálisával együtt, néhány ív hozzáadásával, virágkehellyé változtatjuk. Két „i” összetevéséből keletkezik az „u”, amely már több részre tagolja a díszítendő területet, tehát végeredményben tagoltabb ékítményhez juttat. A nagy „A” betű kialakításának magyarázó rajzait szemlélve, látjuk, hogy a kiindító betűvonalak nem mindig szimmetrikusak és 3, 4, 6, sőt több betűt is használhatunk egy-egy virágalak kiképzésének alapjául. A felsorolt példák között madáralakot célzó elgondolások is vannak.

A folyóékítmények és virágalakok együttes alkalmazása.

A tervezés gyakorlásában keletkezett ritmikus és szimmetrikus rajzokat felhasználható motívum-gyűjteménynek tekinthetjük a folyóékítményeket és virágalakokat, mint részletrajzokat, összetettebb díszítményekben tömörítjük. A folyóékítményekből kereteket és fali-mintázatokat, a virágalakokból pedig centrális díszítményeket alkotunk. A keret sarkaiba virágalakokat is illeszthetünk, vagy a folyóékítményekből alkotott falimintázat fölé, szegélyező díszgyanánt, virágsort is alkalmazhatunk, a 44., 49. lap példája szerint. Bőrből való díszműárúknál a bevájt, vagy kidomborított konturrajz maga is elegendő,

ám a betűstílus szabatos formái féldomború kialakításra is alkalmasak. Eddig úgy tanították, hogy a díszítmény tervezését foltszerű rajzok készítésével kell kezdeni, mi pedig nagyobb részletrajzok összeillesztéséből nyerjük végeredményben az egységes foltot. Az ékítménysorok és a virágalakok együtt a ritmus és a szimmetria harmoniáját jelentik.

Tervezésünk alapját különböző betűkapcsolások, szavak és mondatok, majd az egyéni írás alkotják.

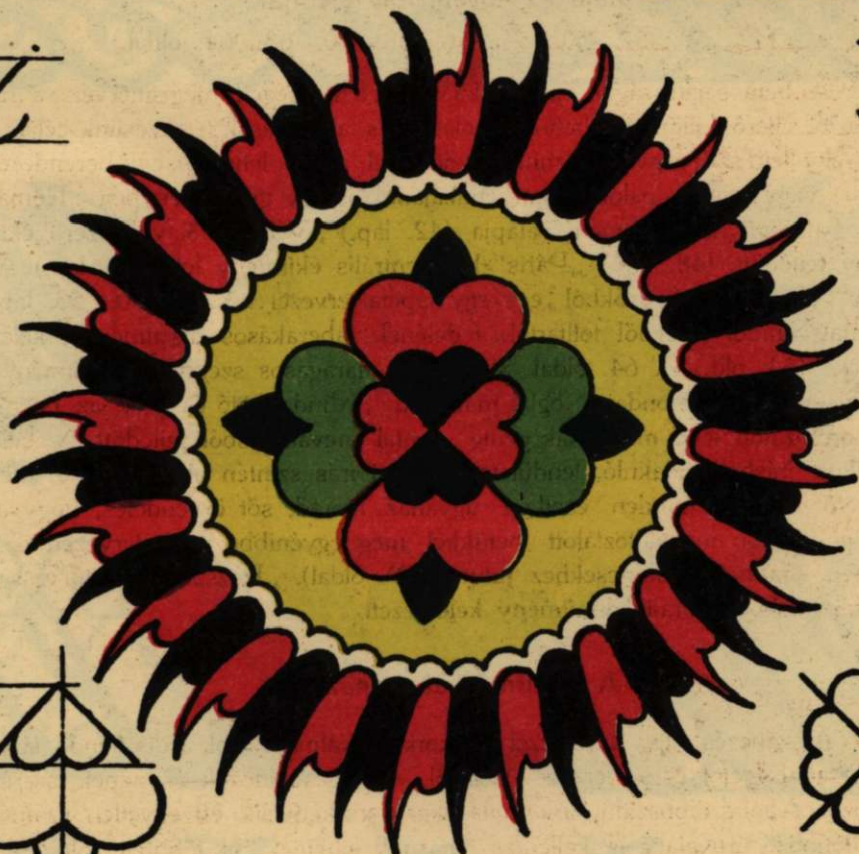
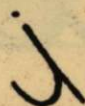
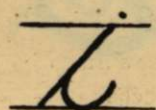
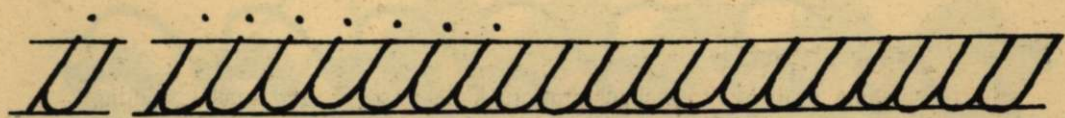
(42., 50., 52., 53., 54., 56., 58., 60., 63., 64. oldal.)

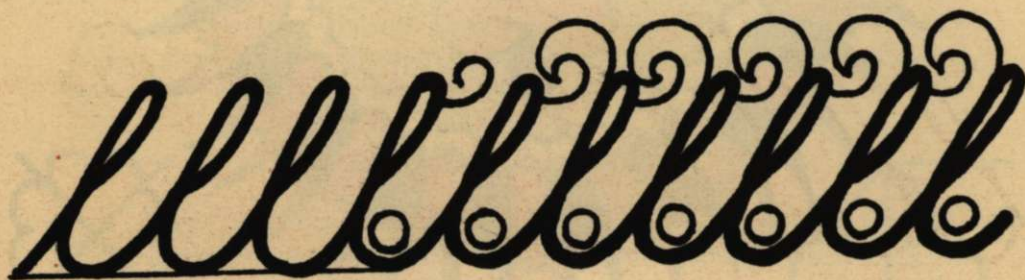
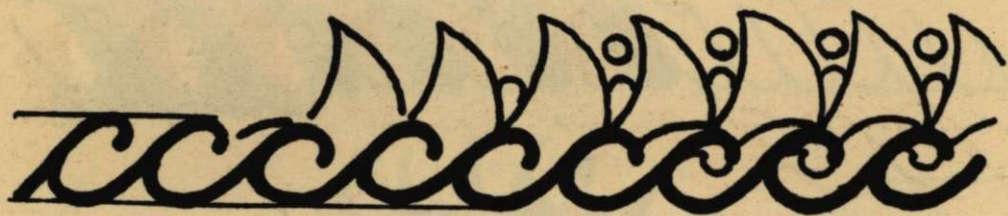
A betű sajátosságait és kialakításának lehetőségeit megismervén, a ritmikustól eltérő, különböző betűkapcsolások is alkalmasak tervezésünk céljaira. Egy-egy leírt szó, vagy név, mint kezdővonal, alapja lehet pl. egy berendezett szoba, vagy egész palota ornamentikájának is. A gyűjteményben „Róma“ egy hatszögű keretekítmény alapja (42. lap.) „Wien“-ből virágszerű ékítmény fejlődött. (48. lap.) „Páris“-ból centrális ékítmény lett. (52. lap.) Az „írás“ és „művész“ szókból egy-egy tapéta-tervezet készült. (50., 53. lap.) „Antal Sándor“ névből tolltartók fedelének faberakásos díszítményei keletkeztek. (54. old.) A 64. oldal ábrája egy faragásos szekrény díszítménye, amely egy egész mondatot foglal magában: „Mindenható és örök az Isten“. Az oromzaton lévő madáralak pedig „Antal“ névalírásból fejlődött. A kalligrafikus írásból kialakuló, lendületes, egyéni írás szintén alkalmazható, mert a betű szerepe minden esetben ugyanaz marad, sőt örömdetes, hogy az egyéni módon megváltoztatott betűkkel még egyénibbé válik tervezetünk s egyben újabb formakincsekhez jutunk (60. oldal). „Pozsony“ és „Kassa“ egyéni írásból centrális díszítmény keletkezett.

A díszítmények színezése.

A színezés függ a tervezet gyakorlati alkalmazásától, a díszítendő tárgy anyagszerűségétől és a tervező ízlésétől. Az ízlés vidékek és népek szerint változik. Ahol a többszínű, tarka hatásokat nem kedvelik, ott egyetlen színnek a különböző árnyalatai is kellemes hatásúak lehetnek, pl. többféle zöld, vagy 3—4 árnyalatú kék. A színek alkalmazásában is gyakorlat teszi a mestert.

Antal Sándor.

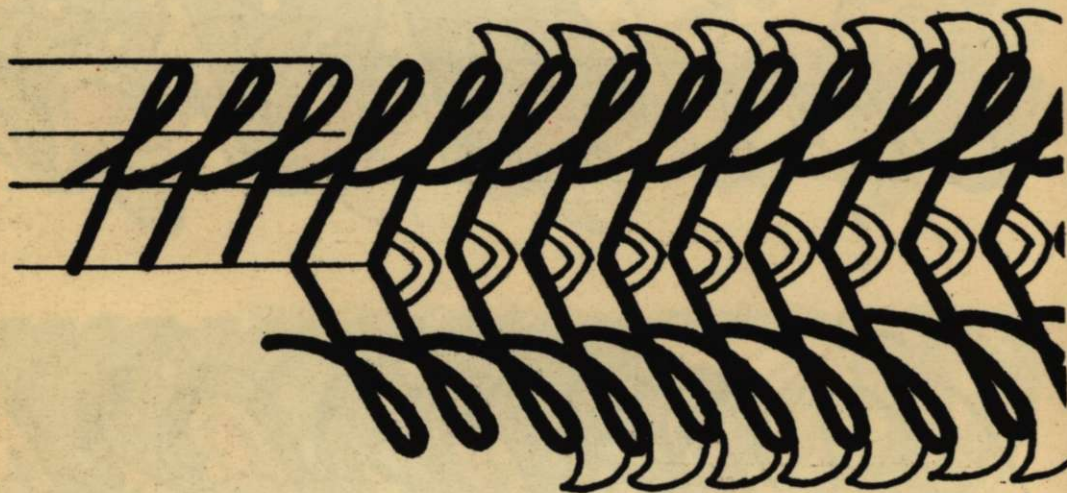
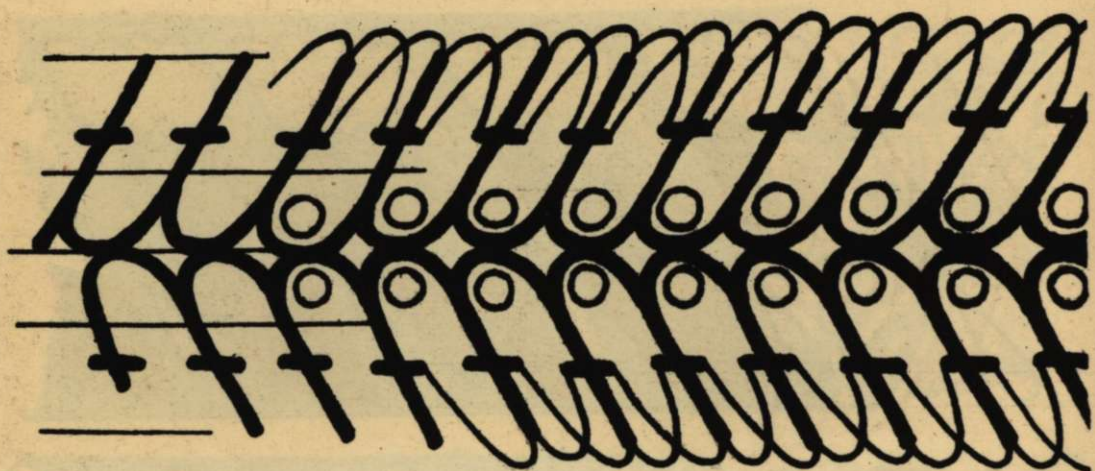

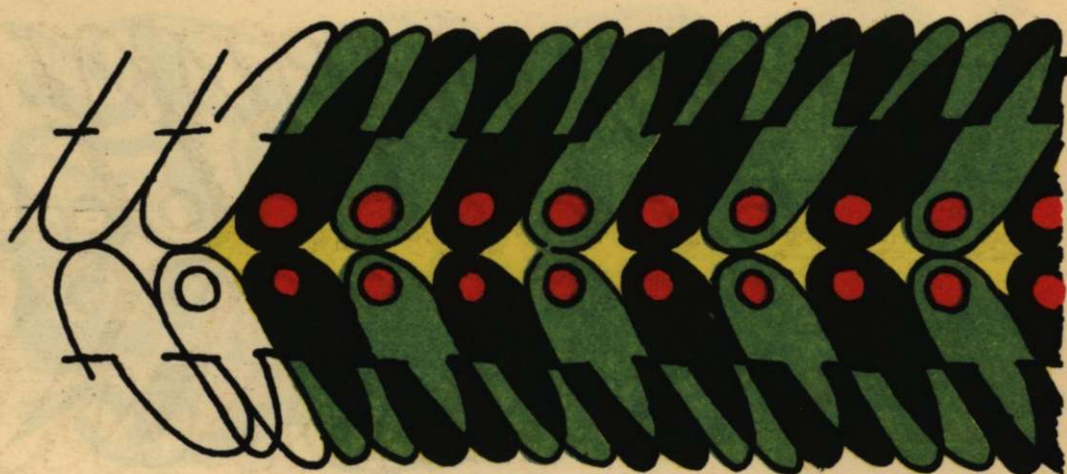

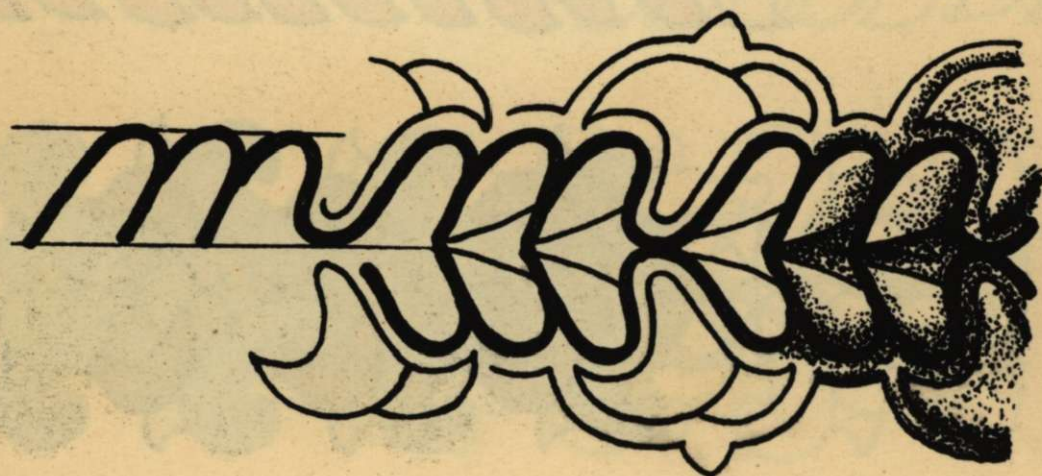
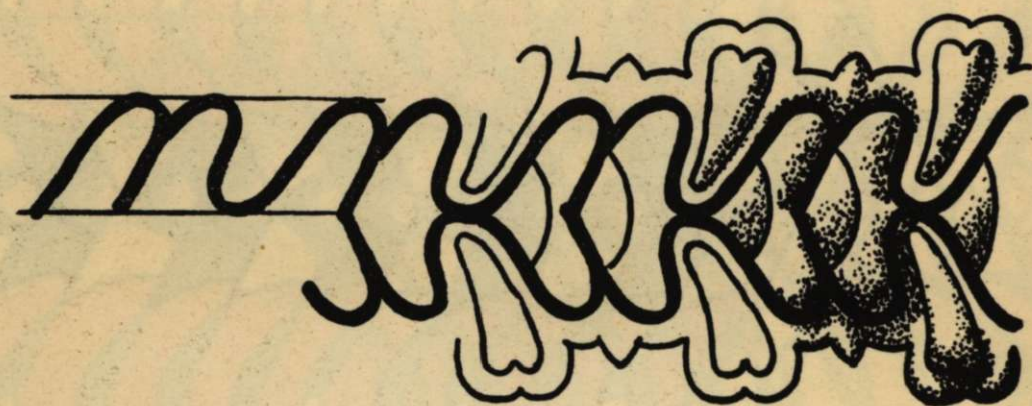
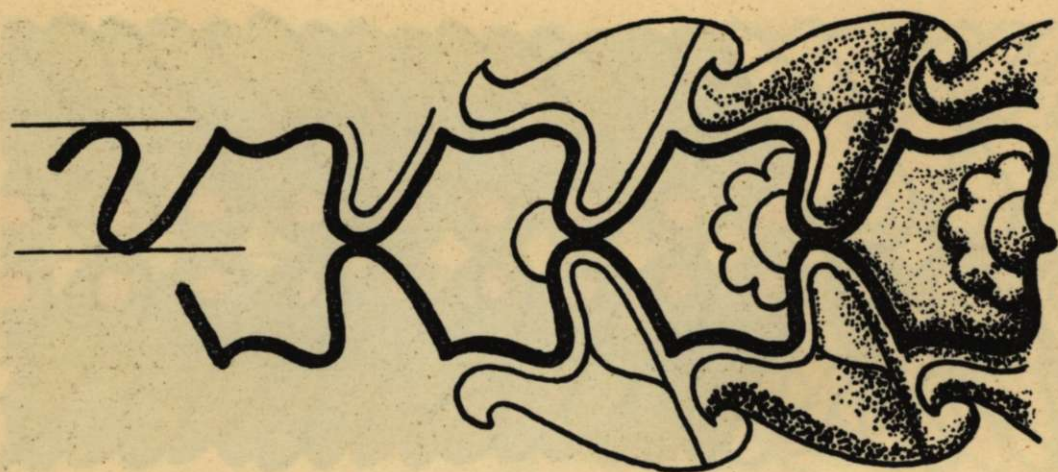

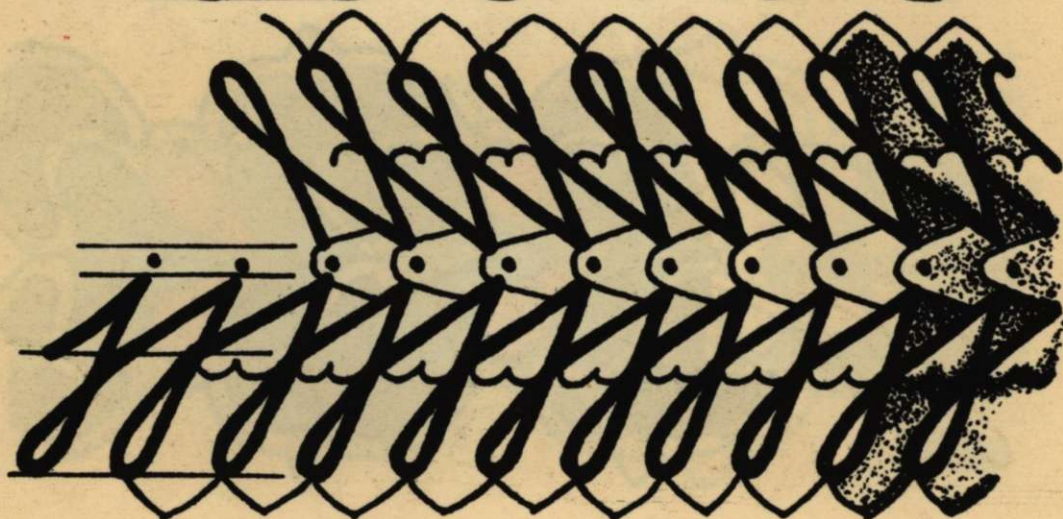
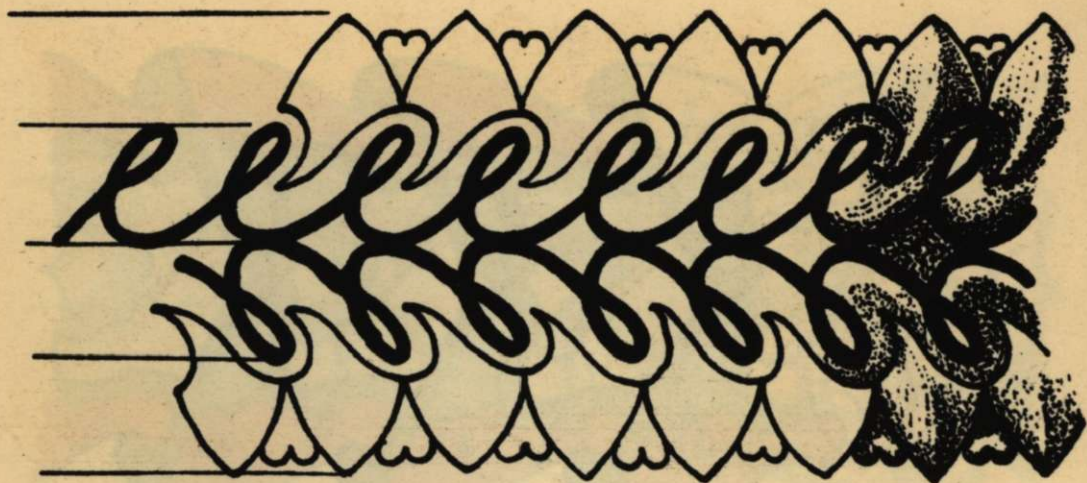

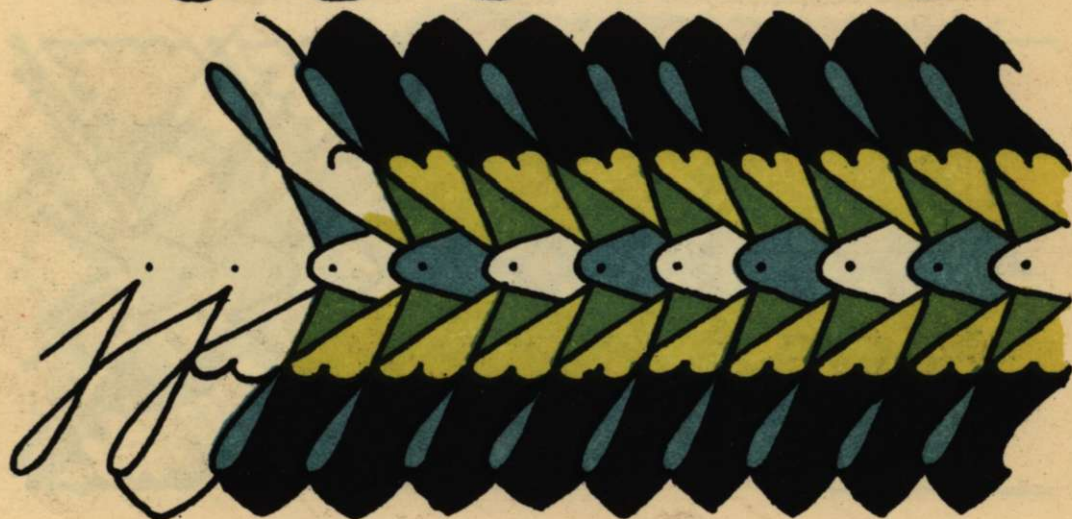

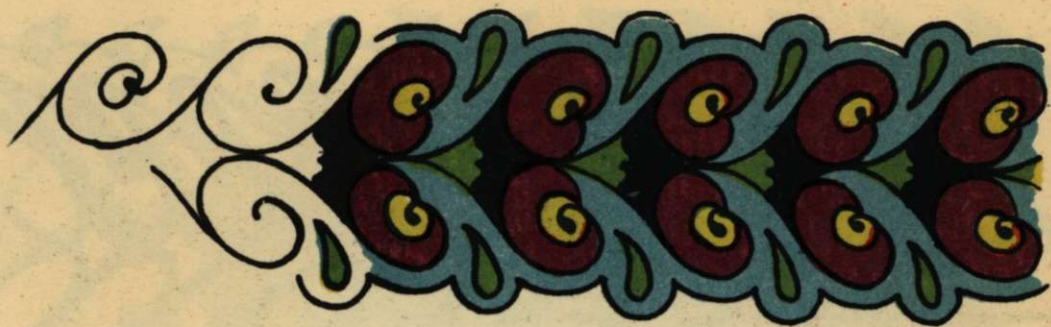

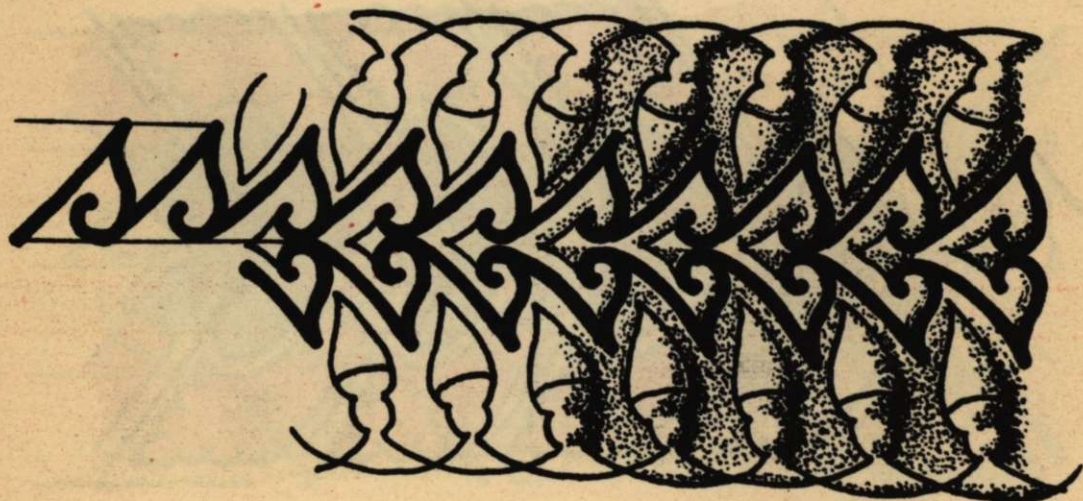
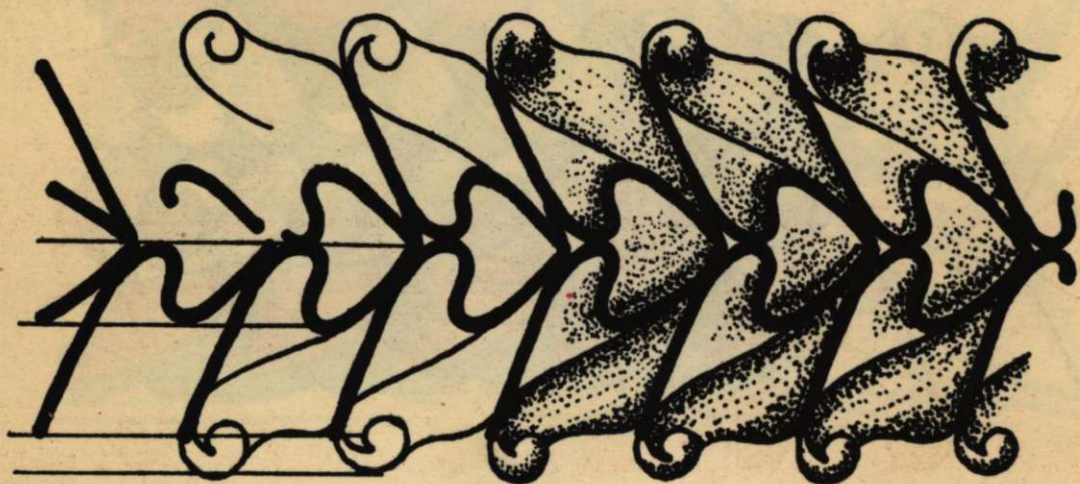
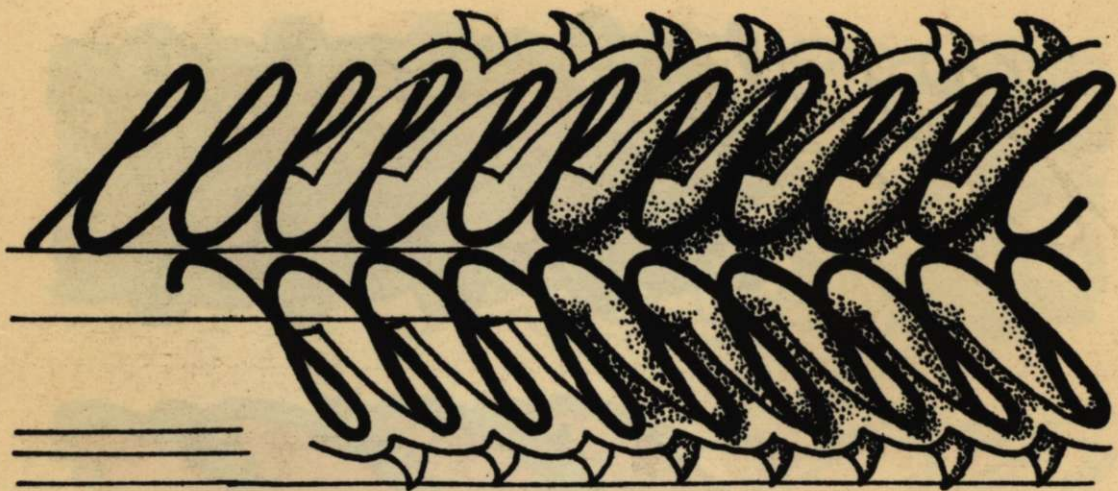

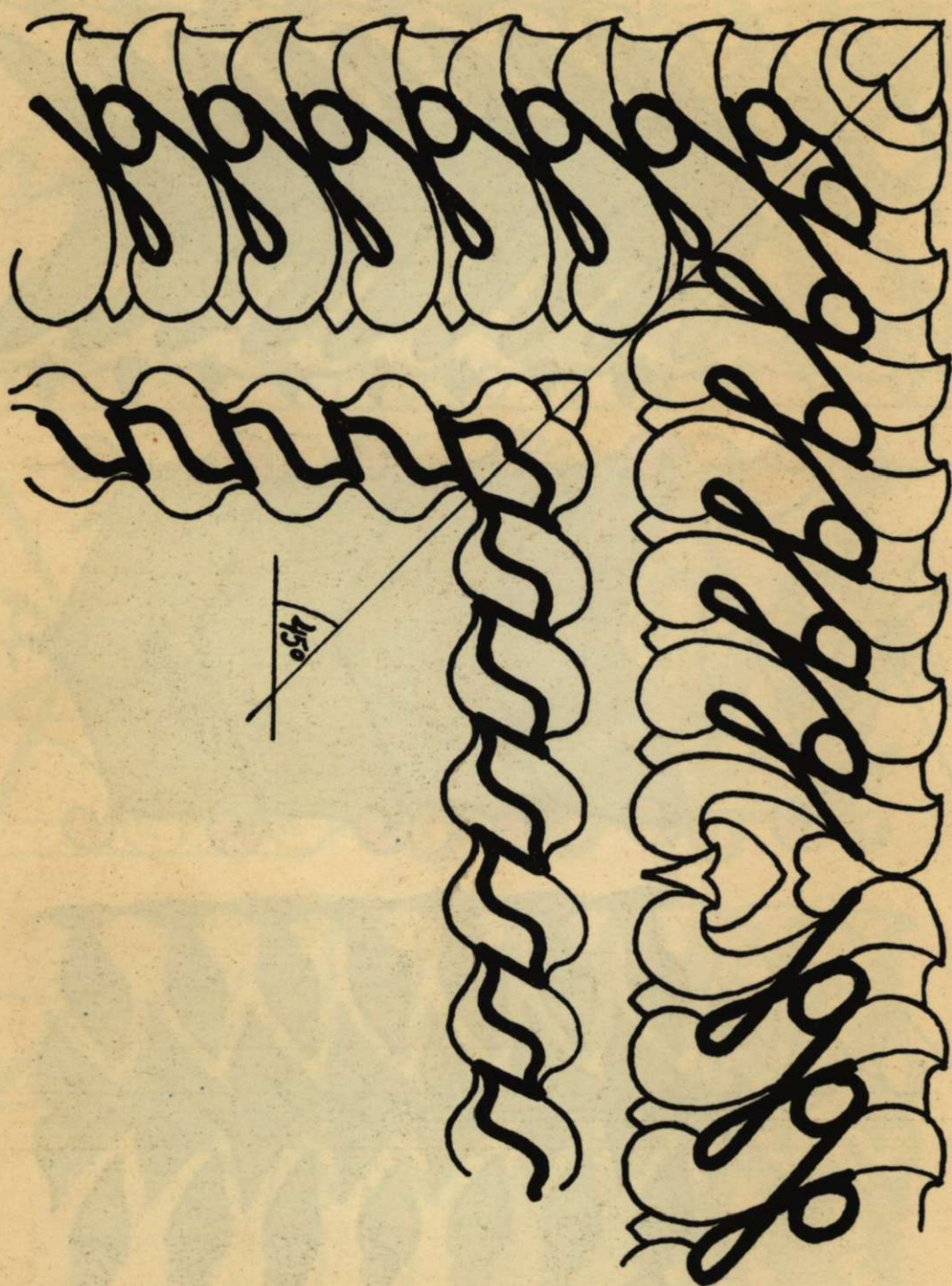

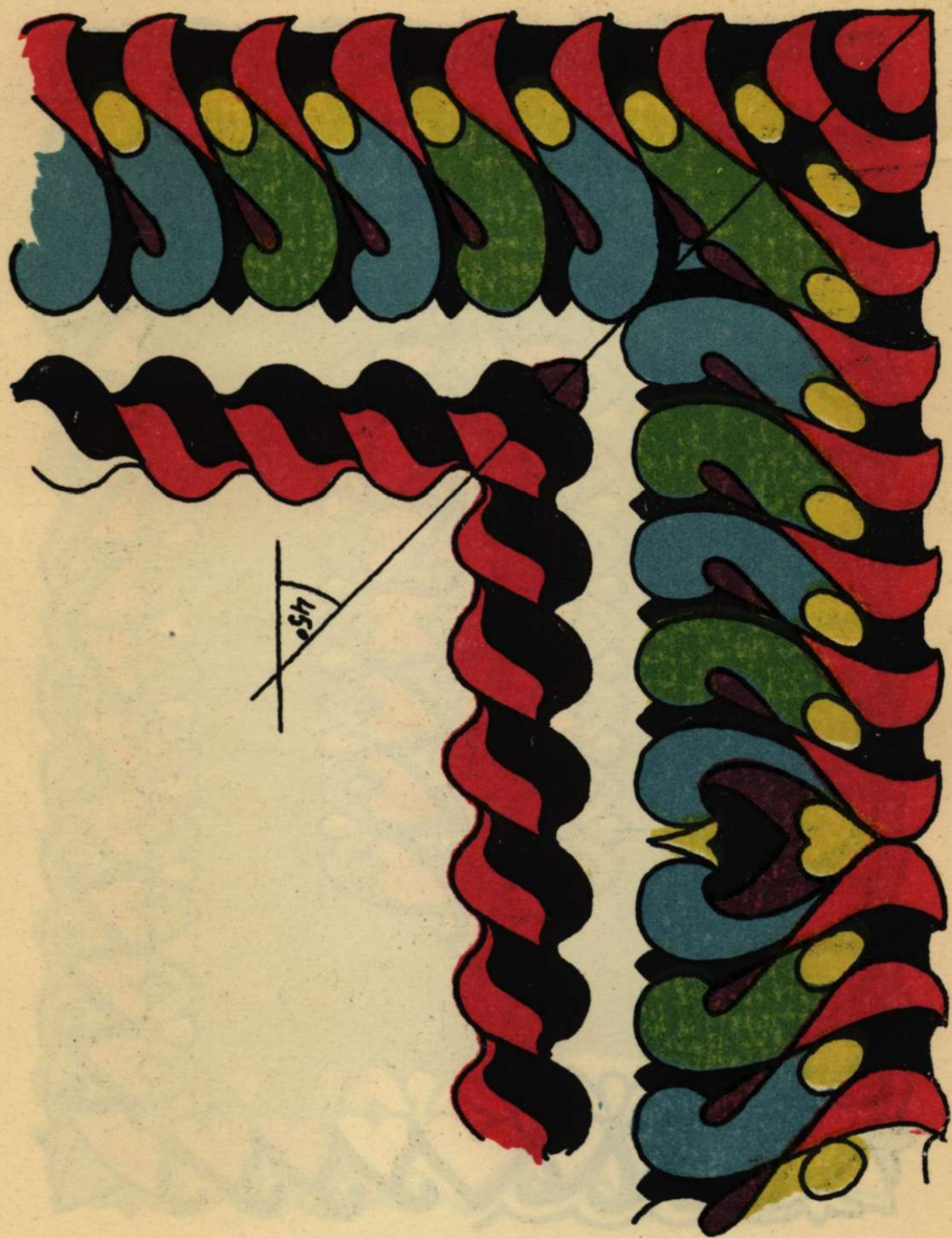

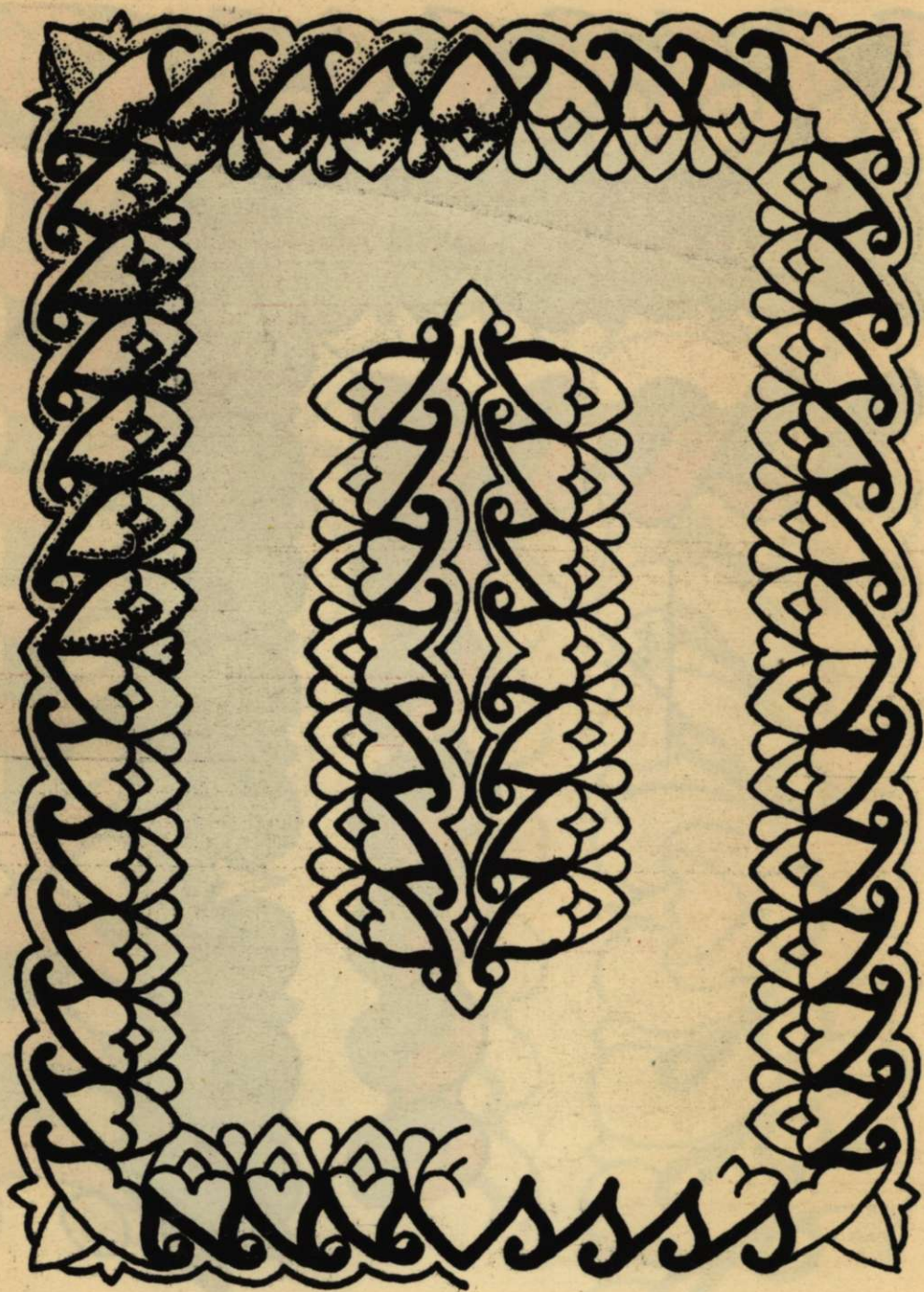

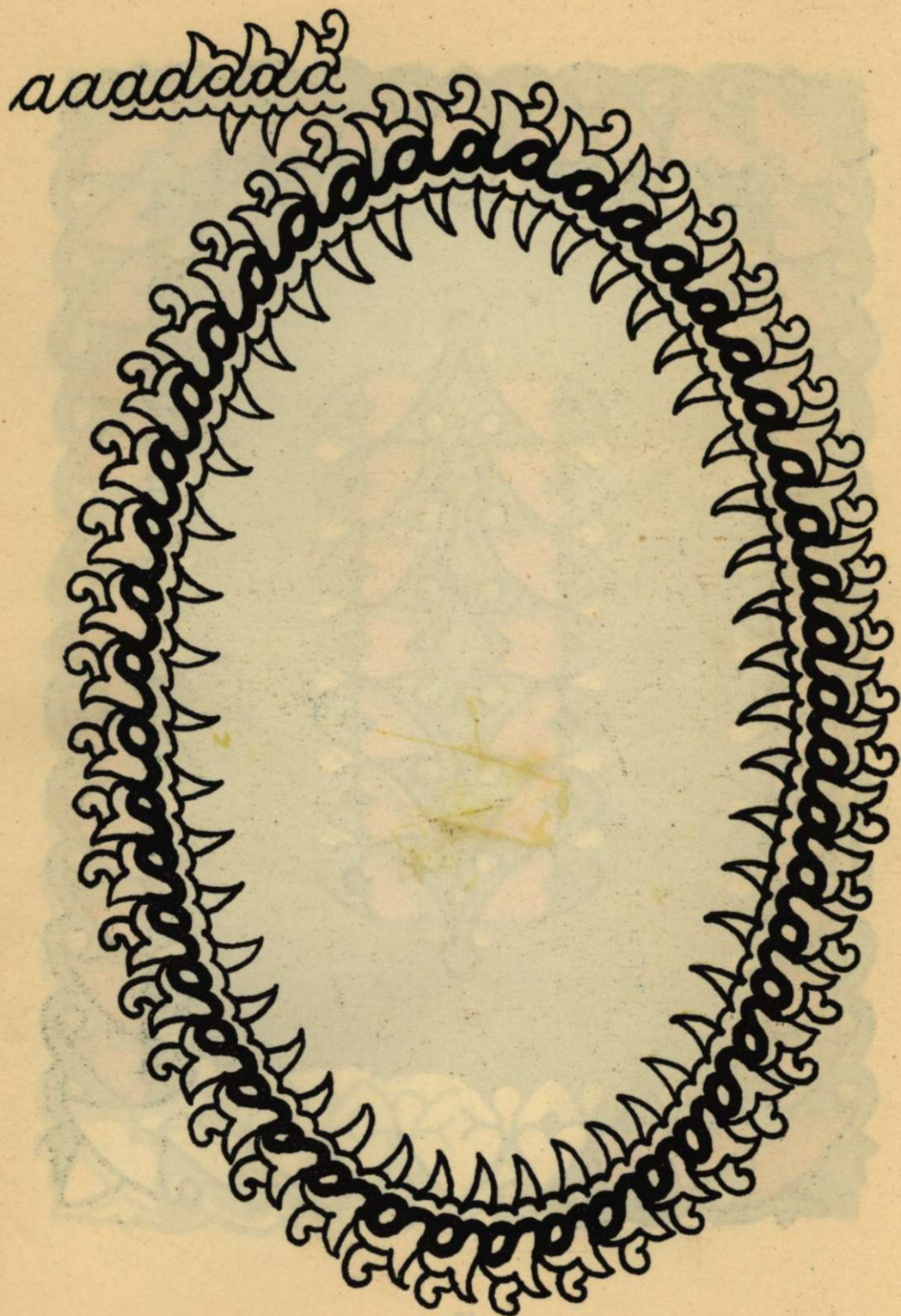

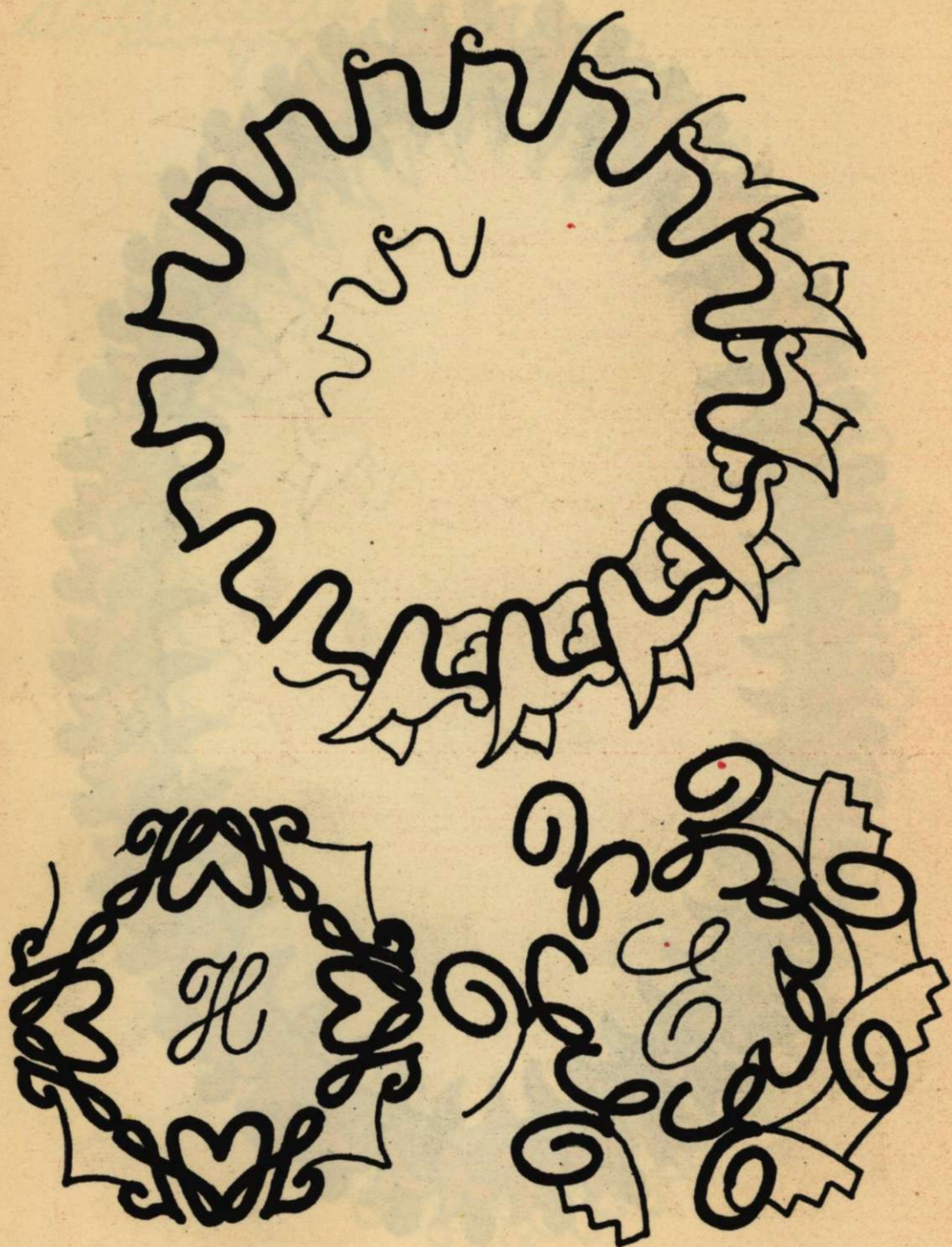

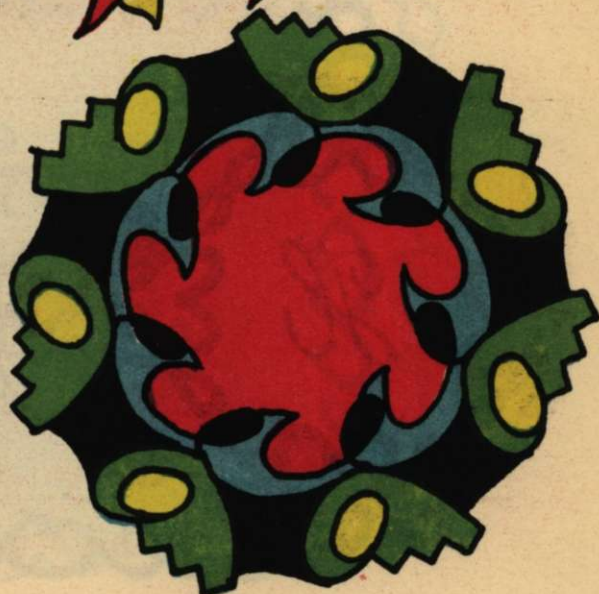
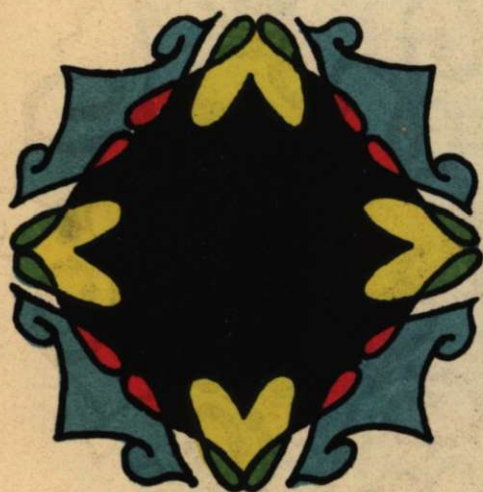
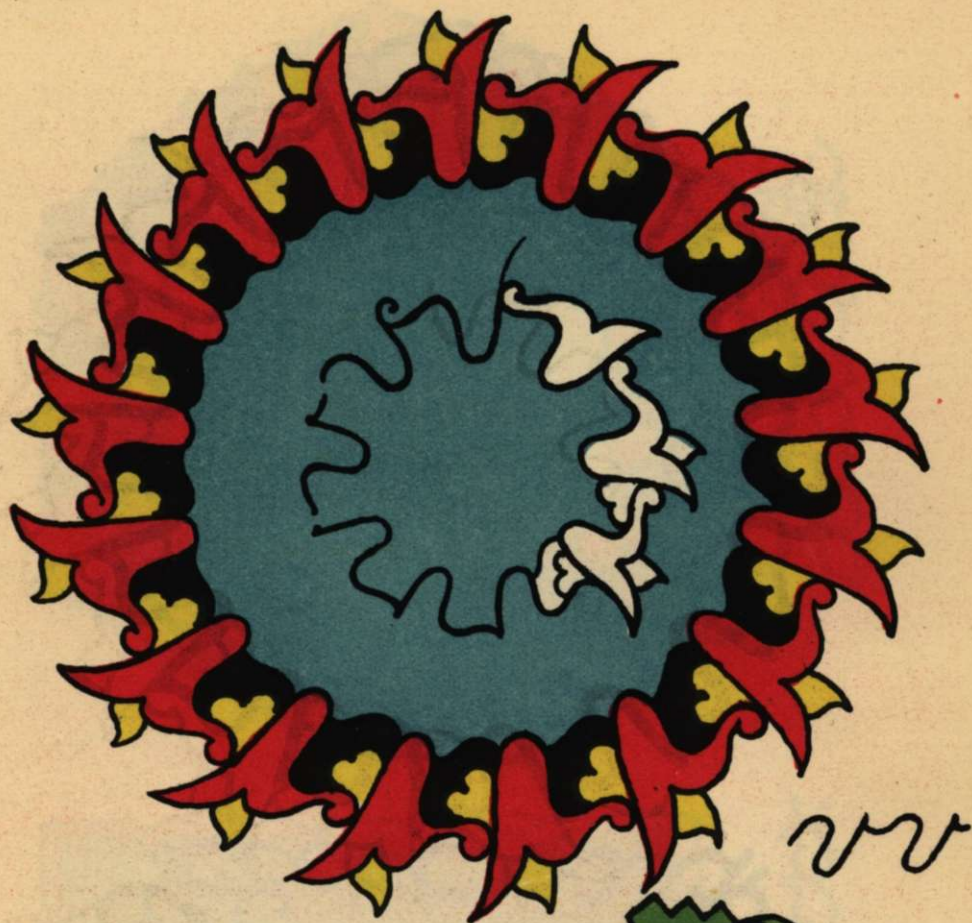

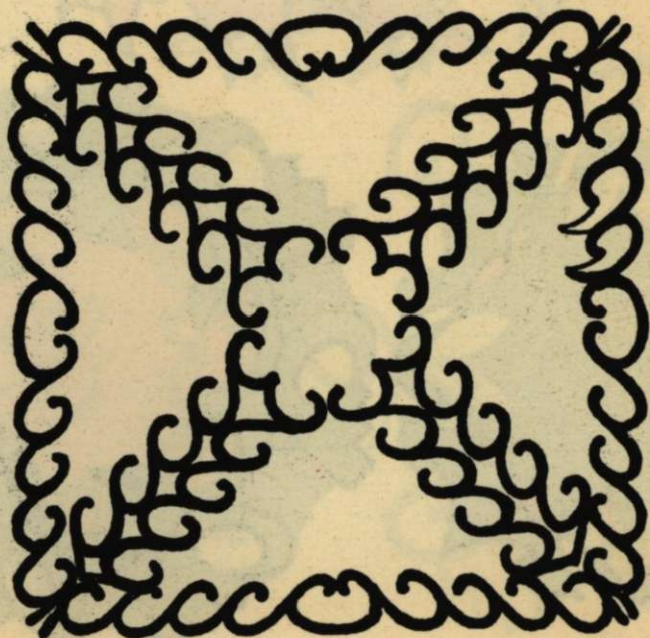
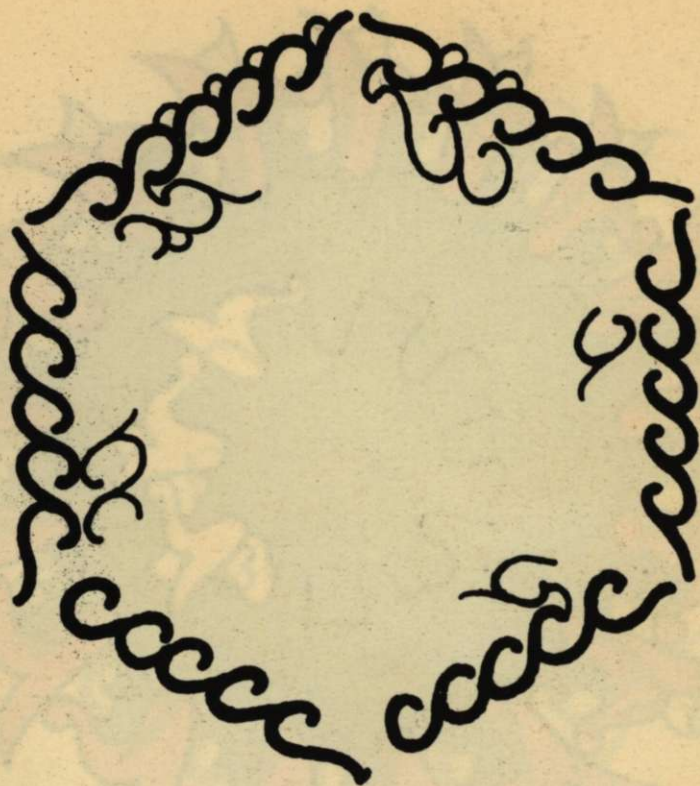

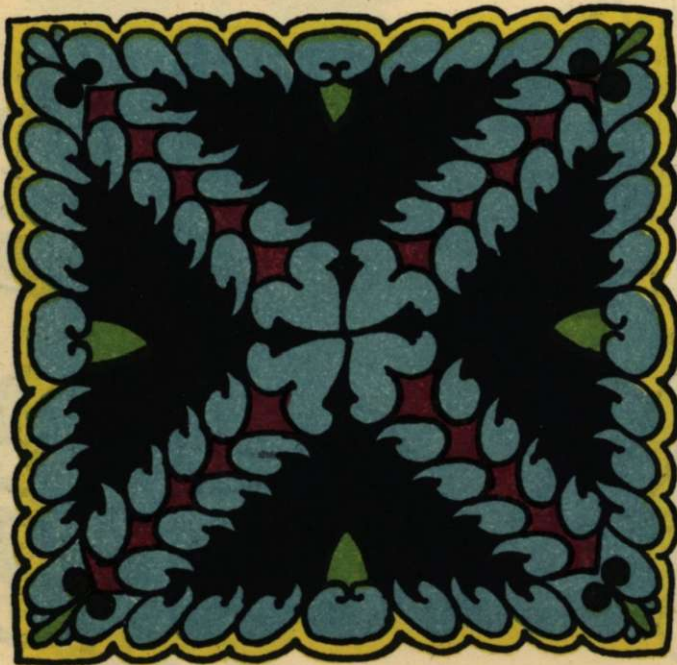
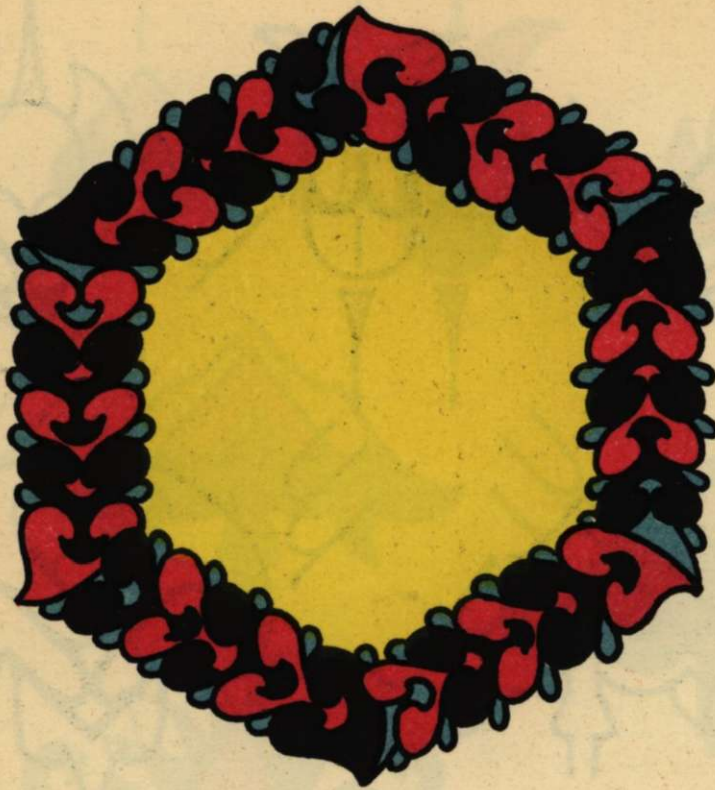

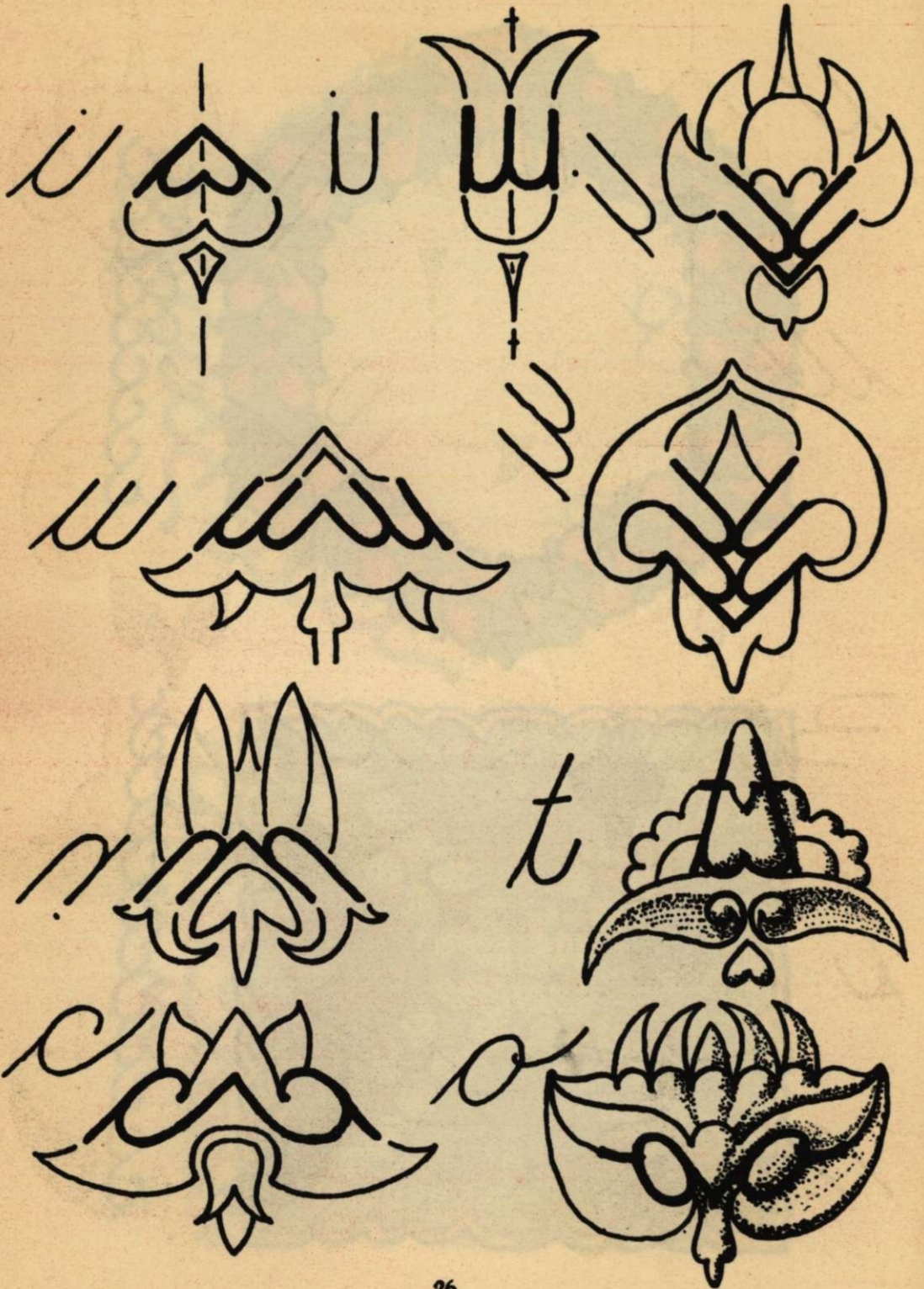

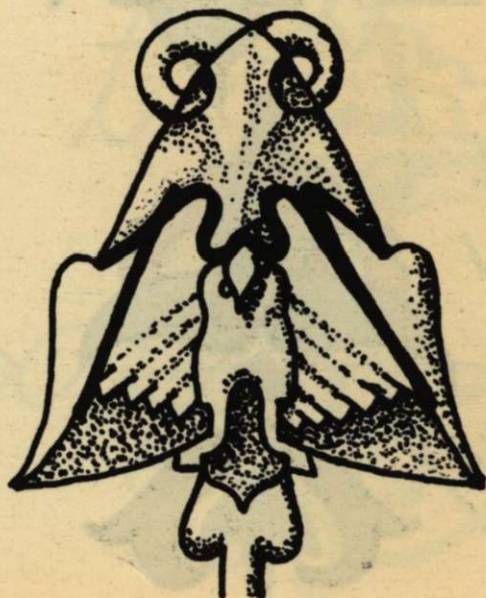
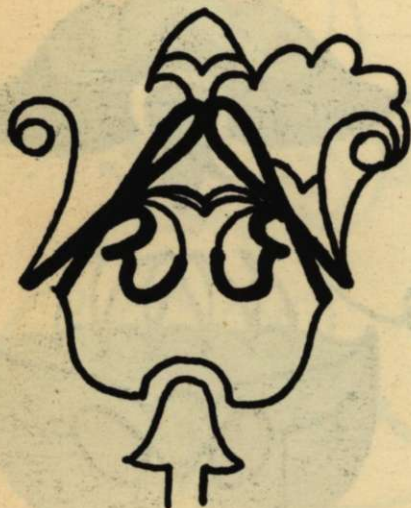
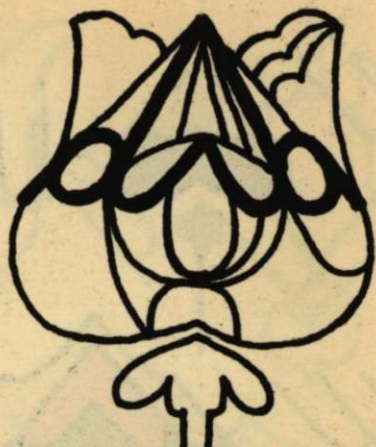

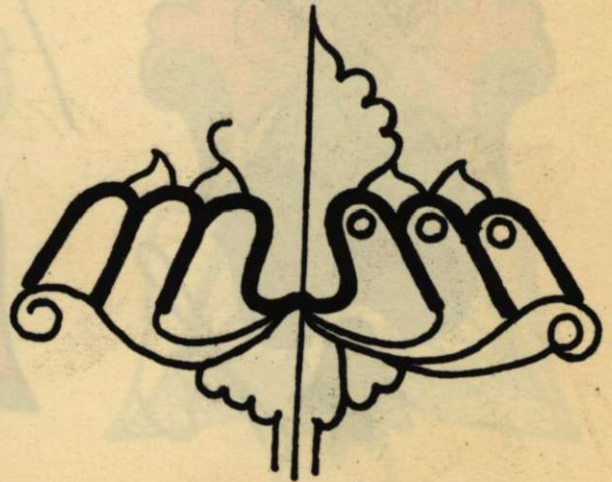
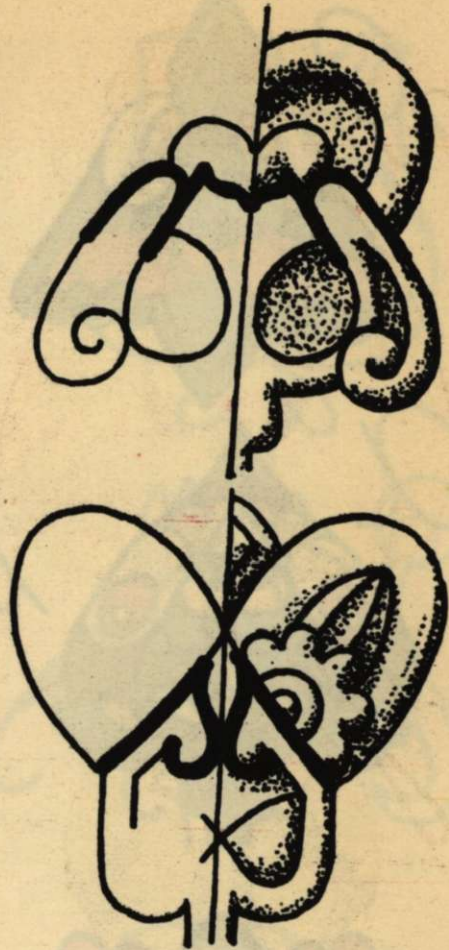
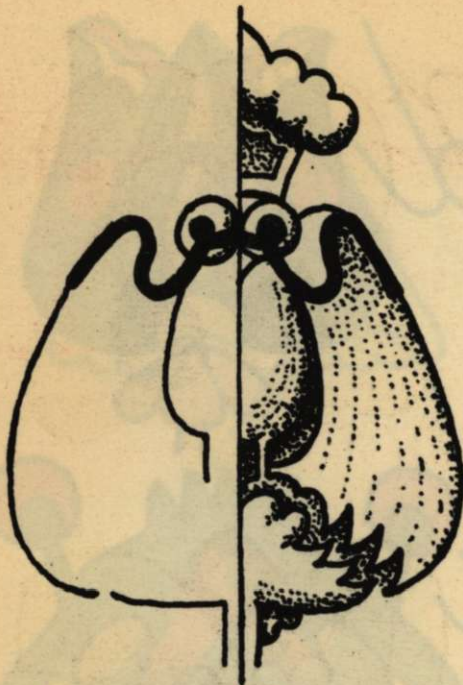

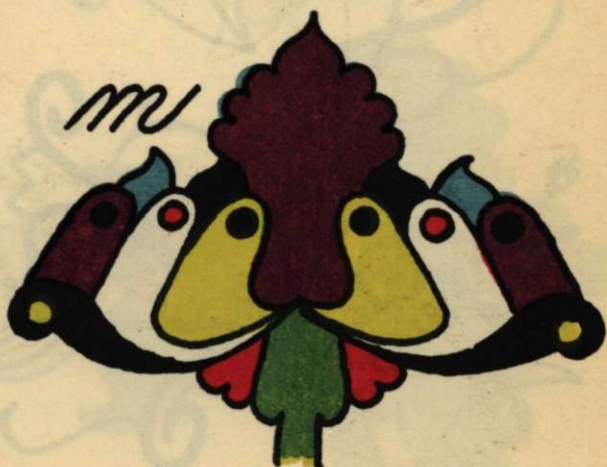

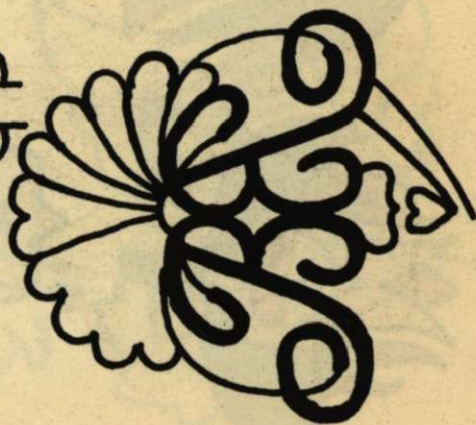
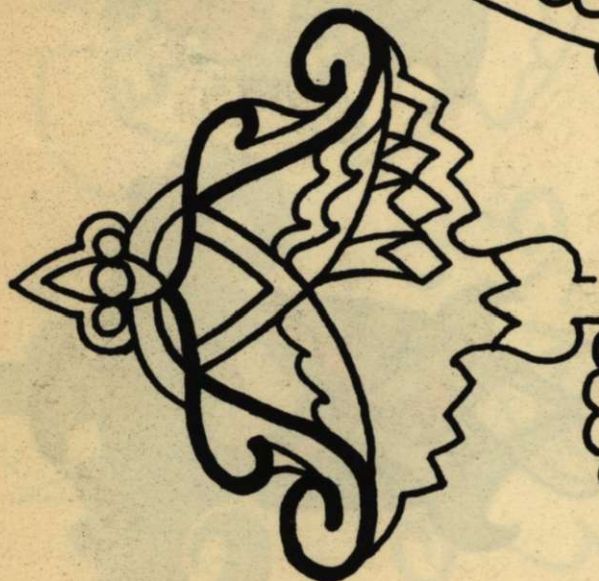
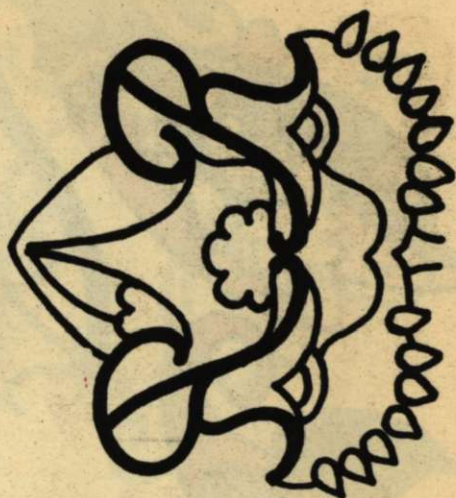

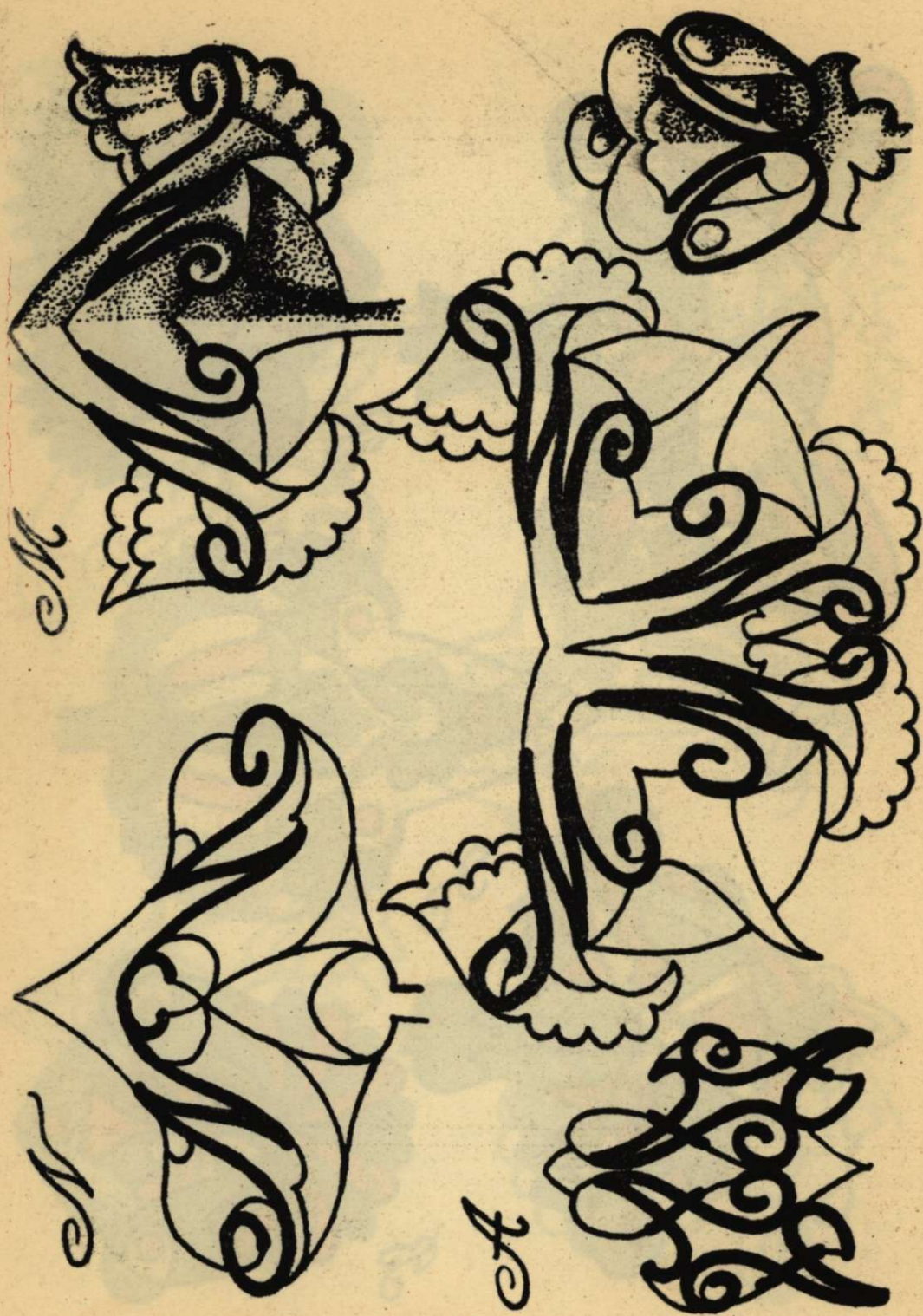

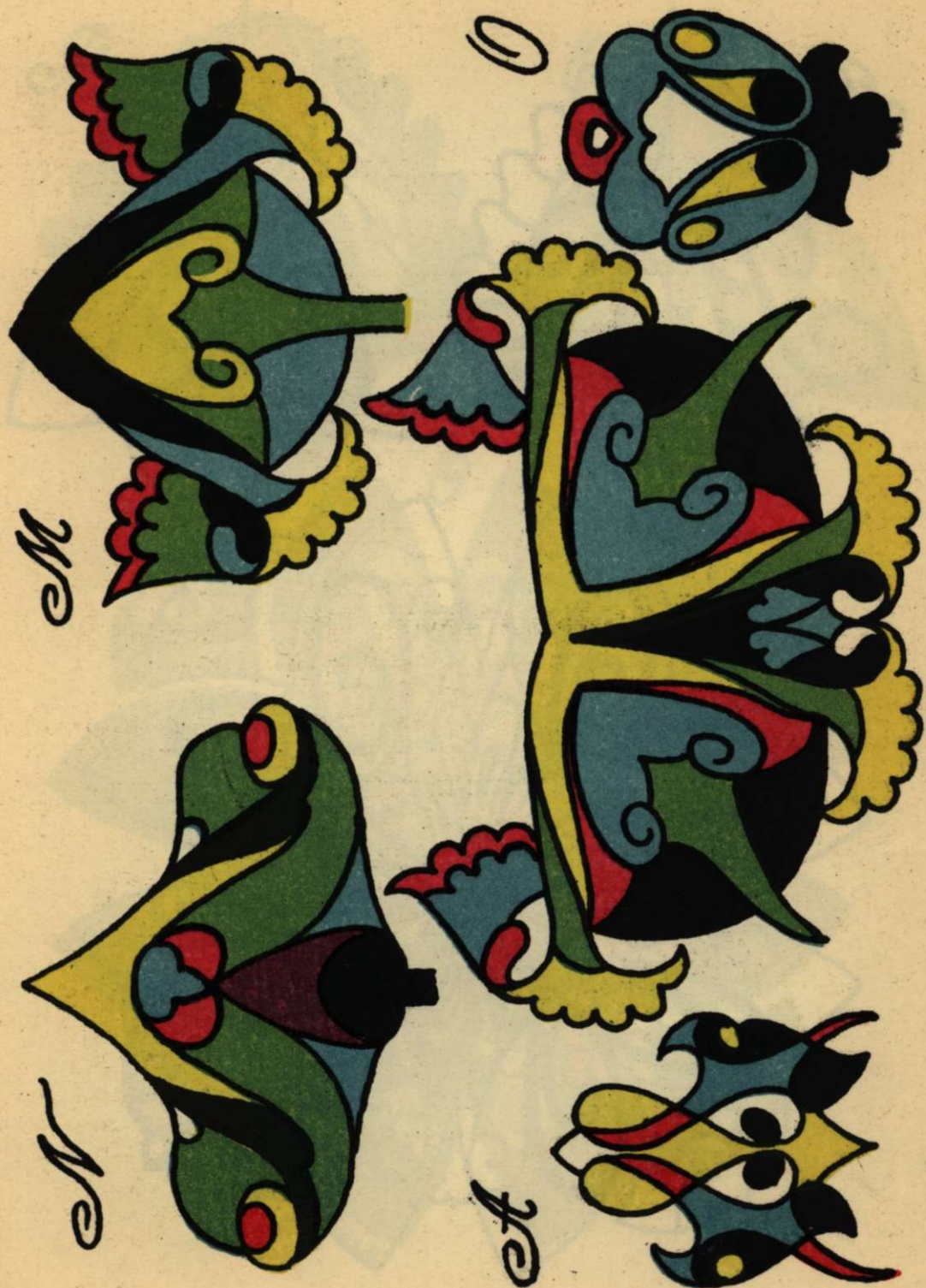

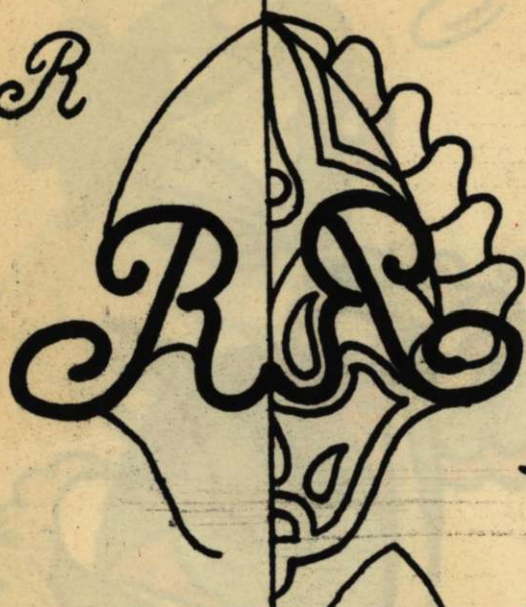

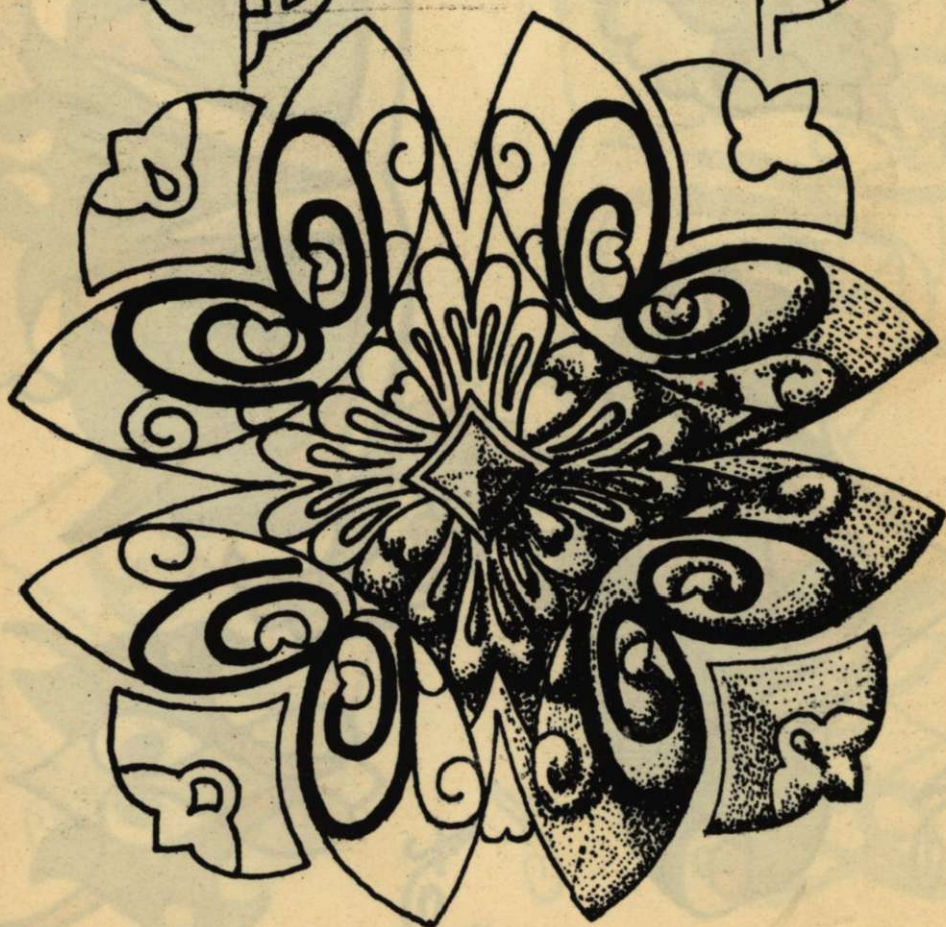
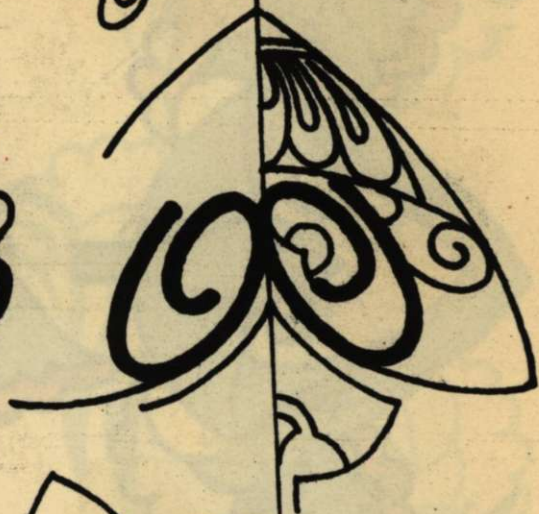

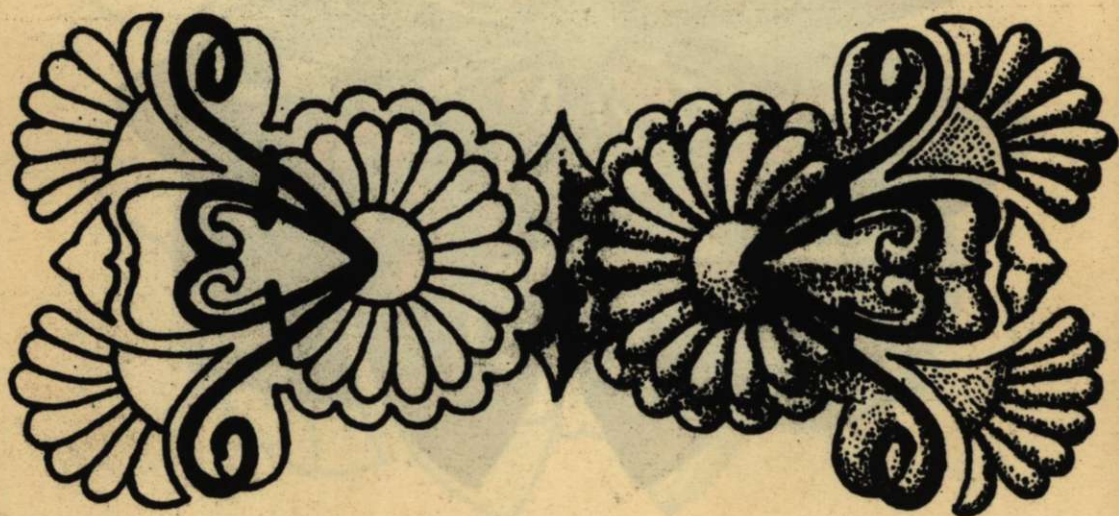
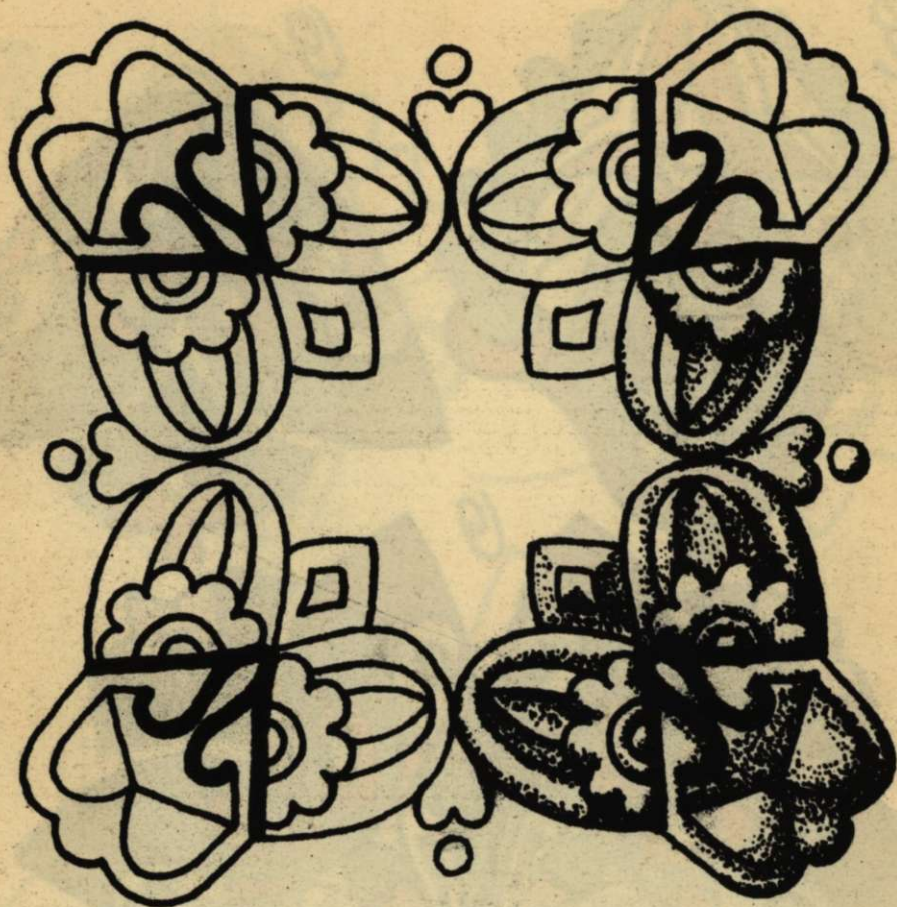
R

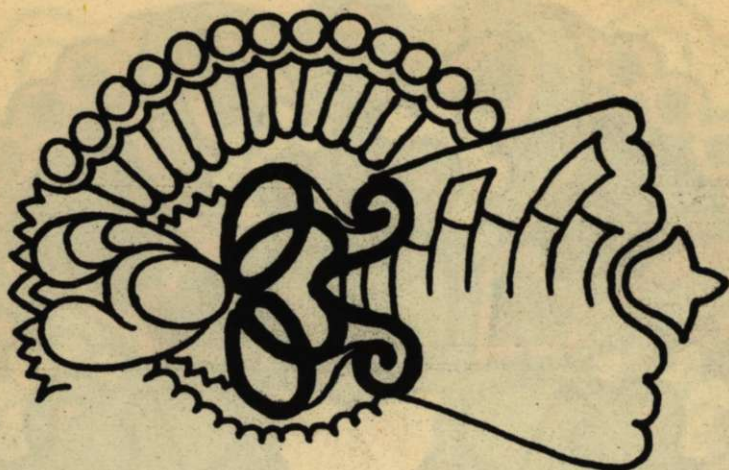
Q

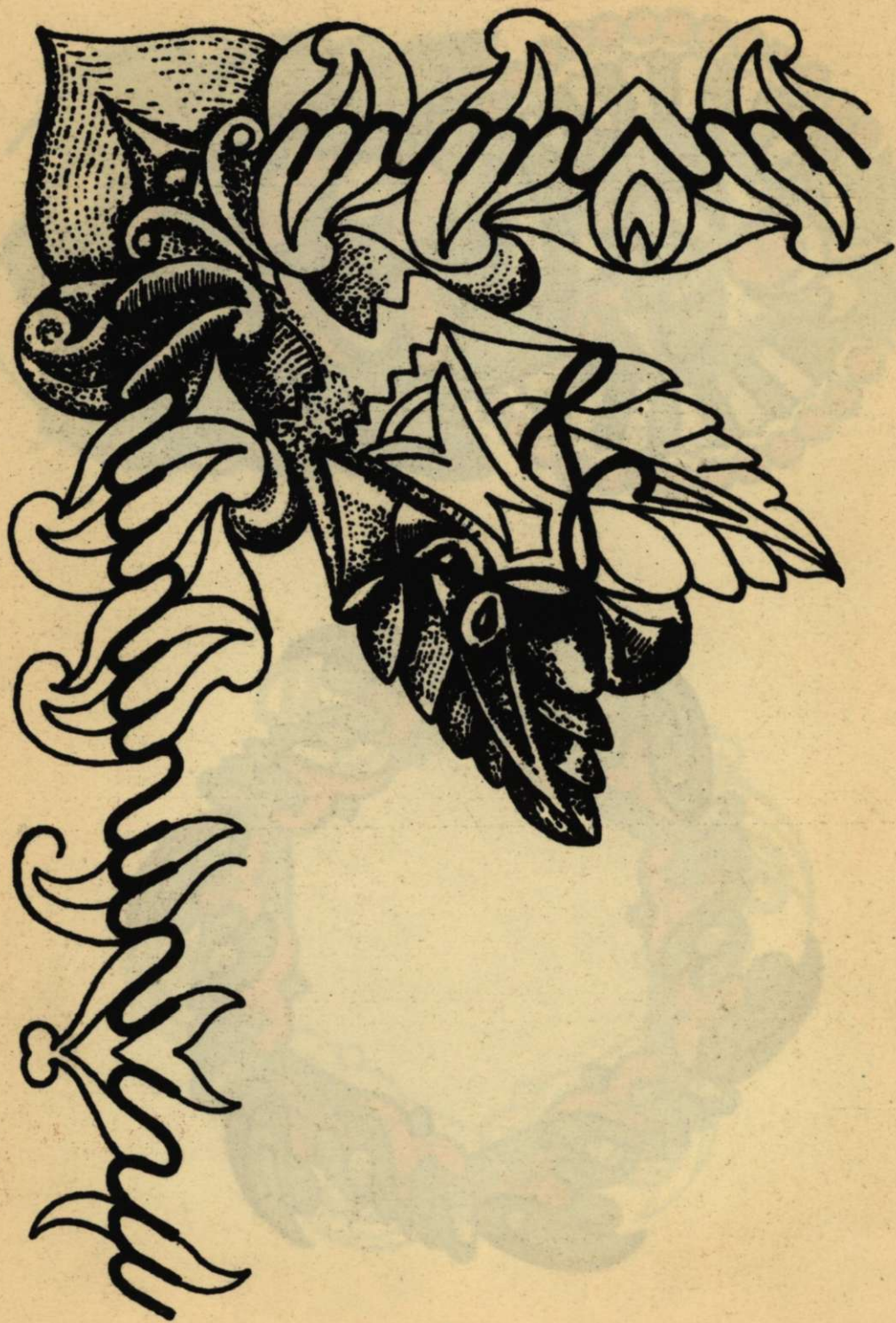

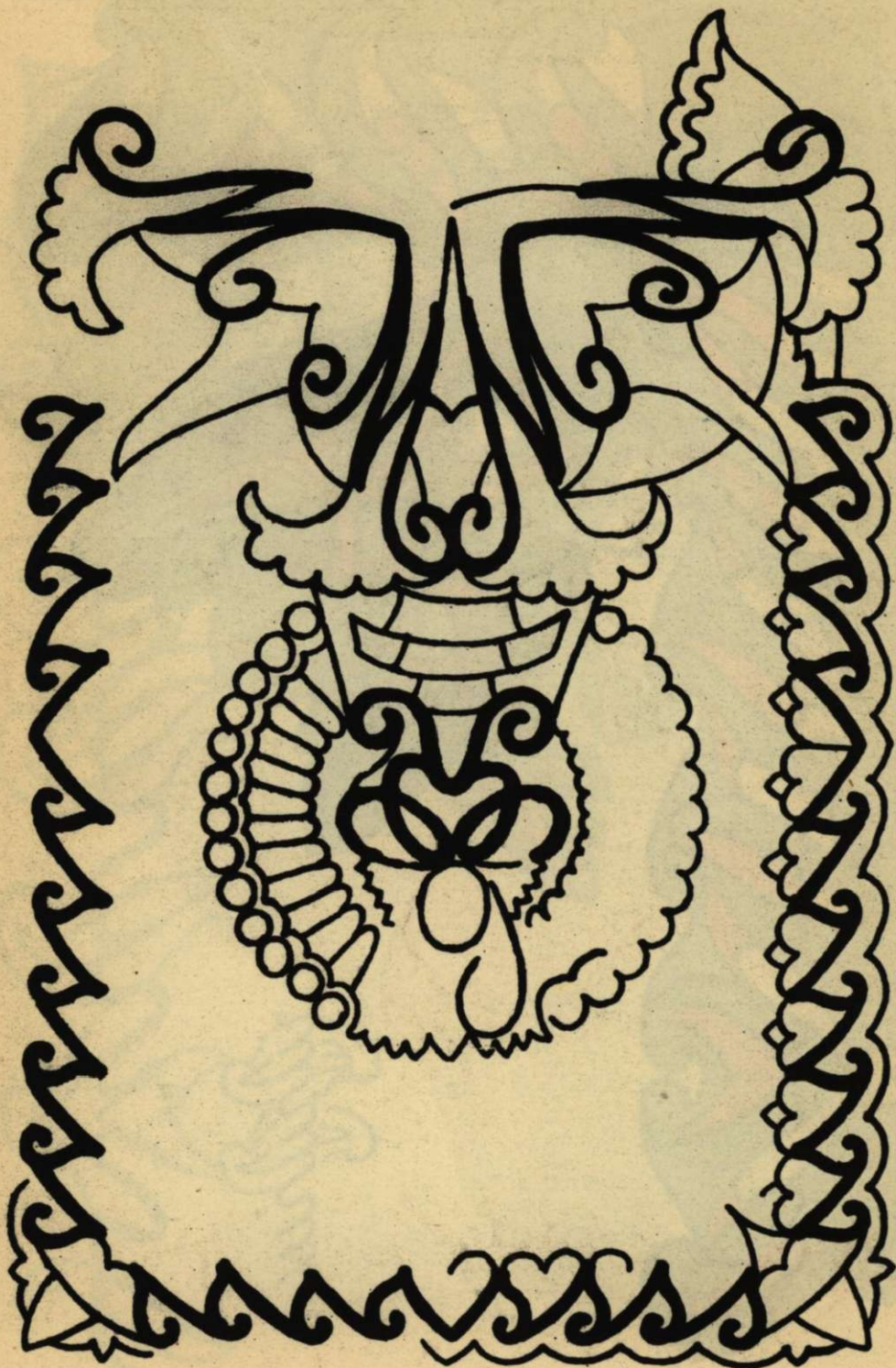

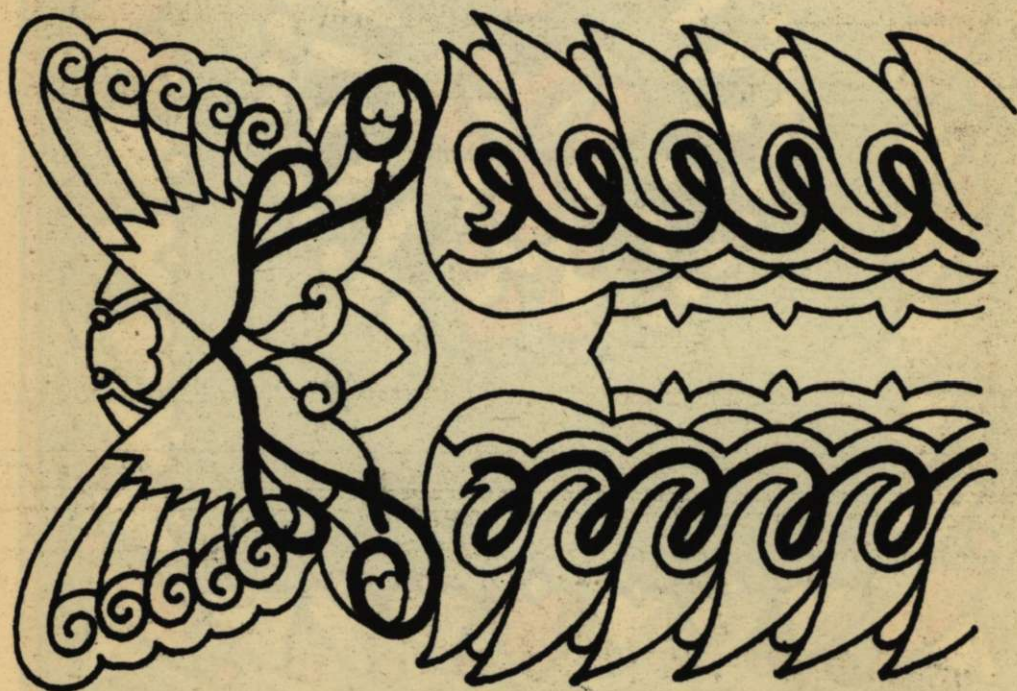
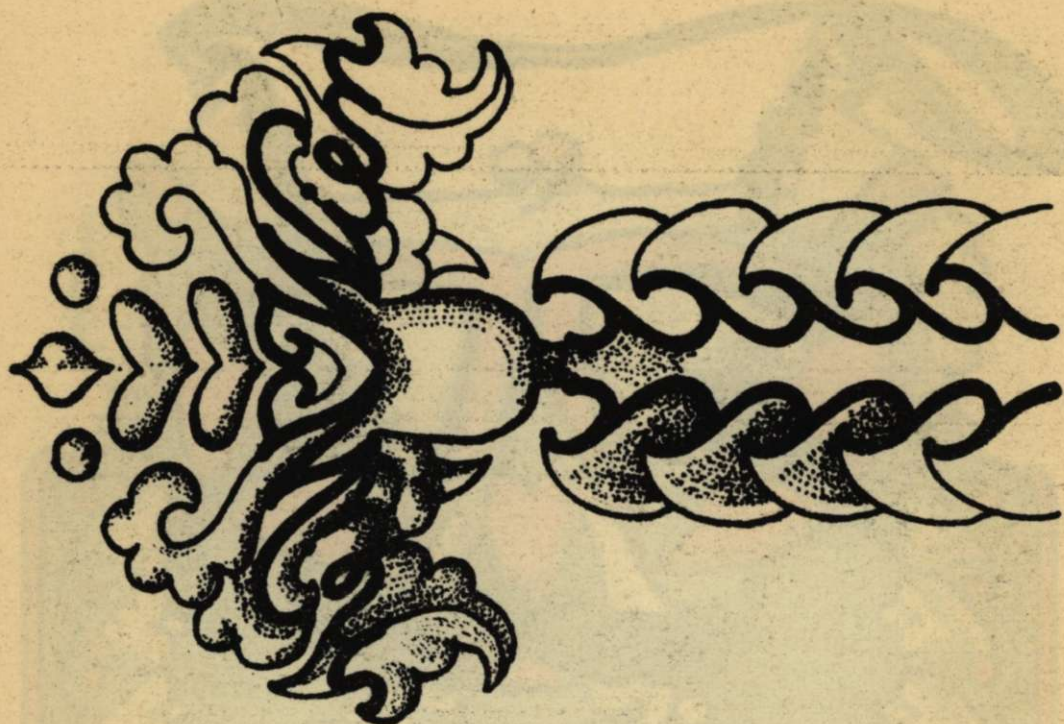

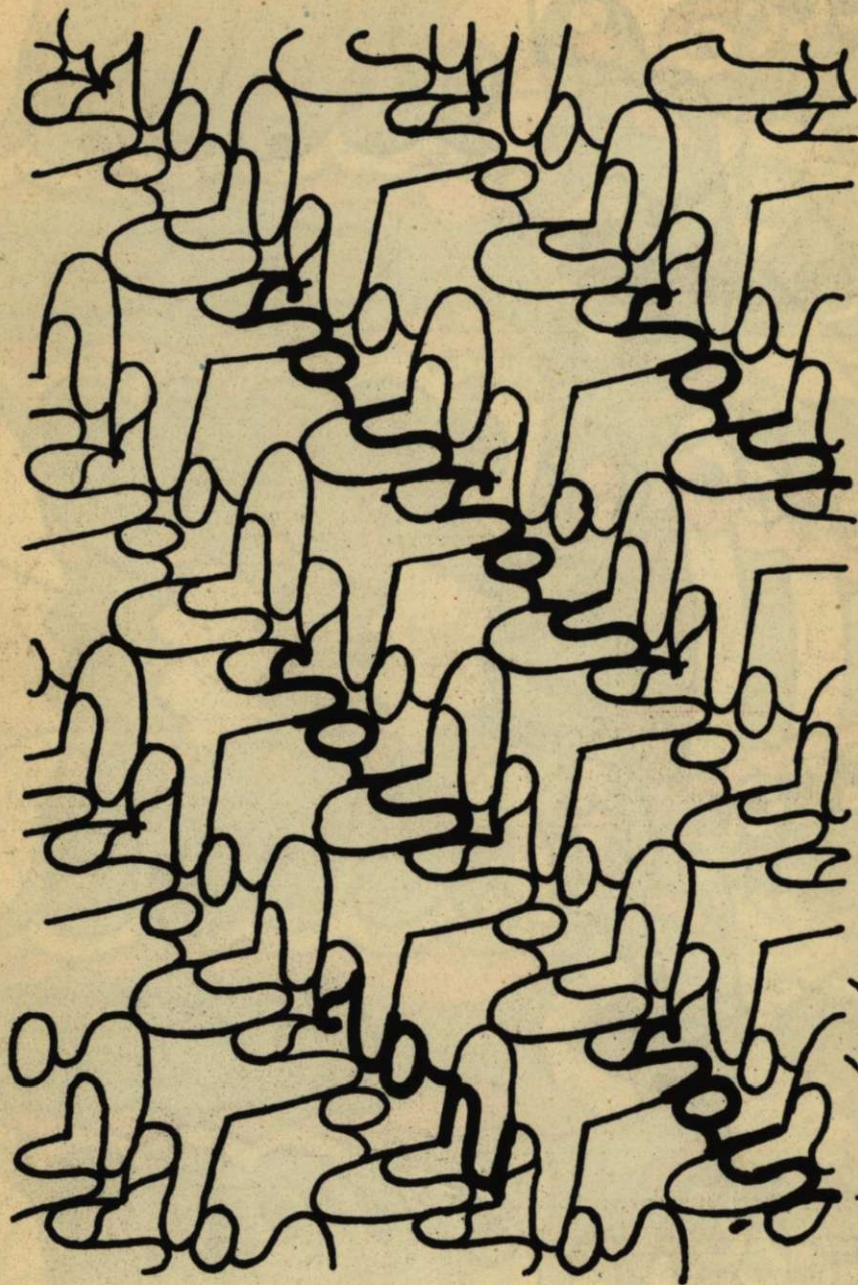
W. W. W.

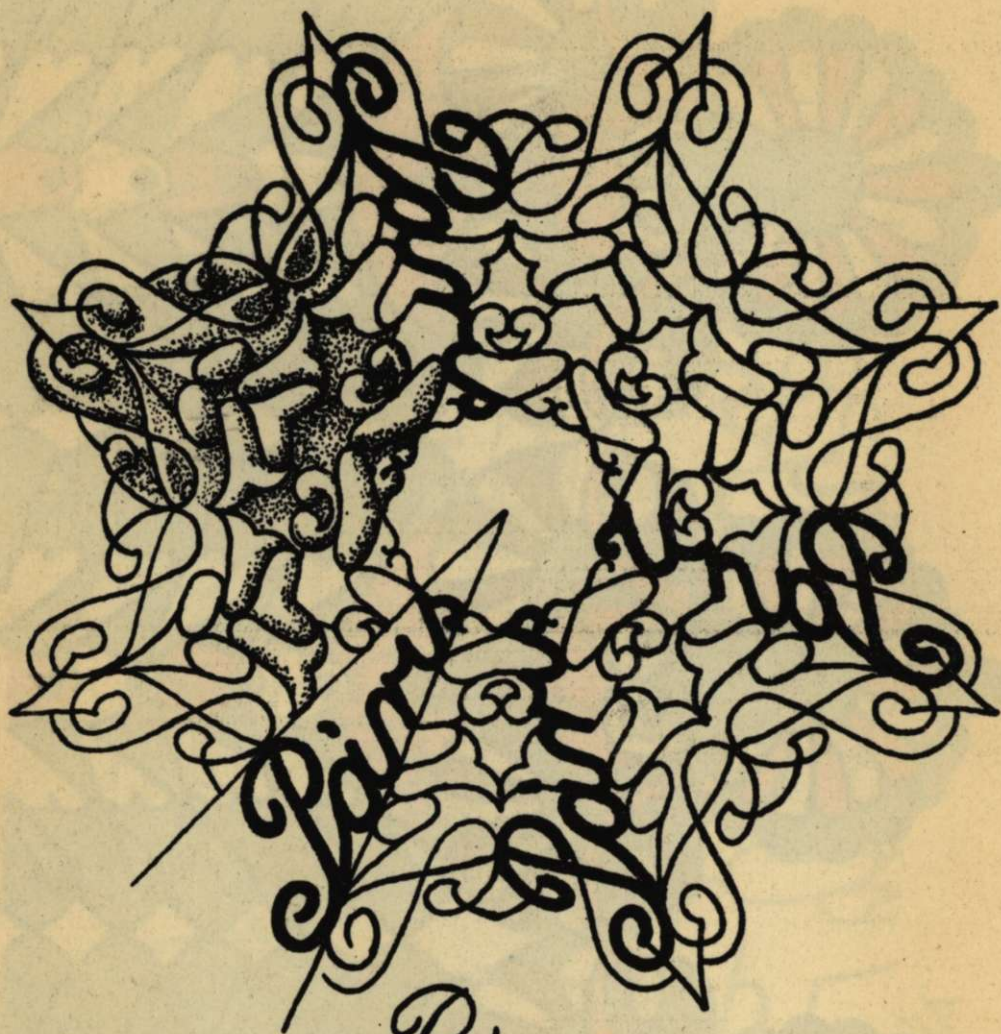

Tema: irás

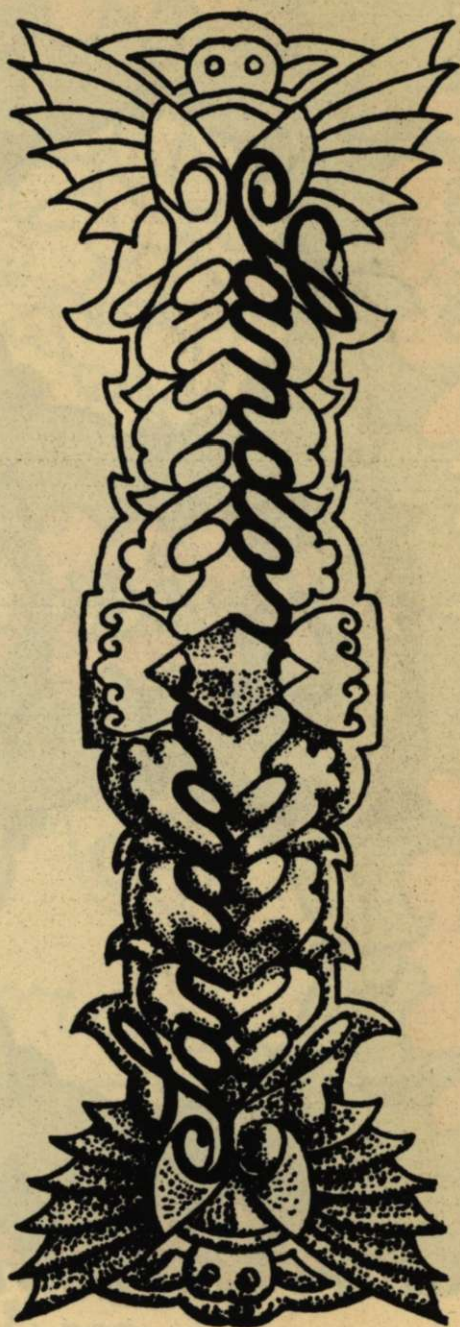

Paris

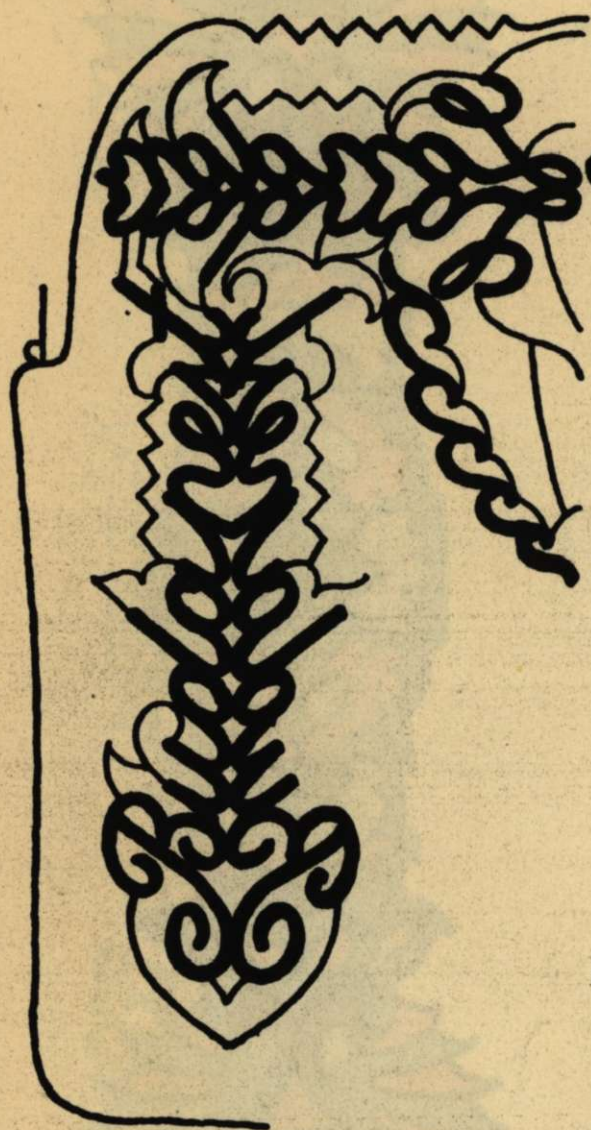

"művész"

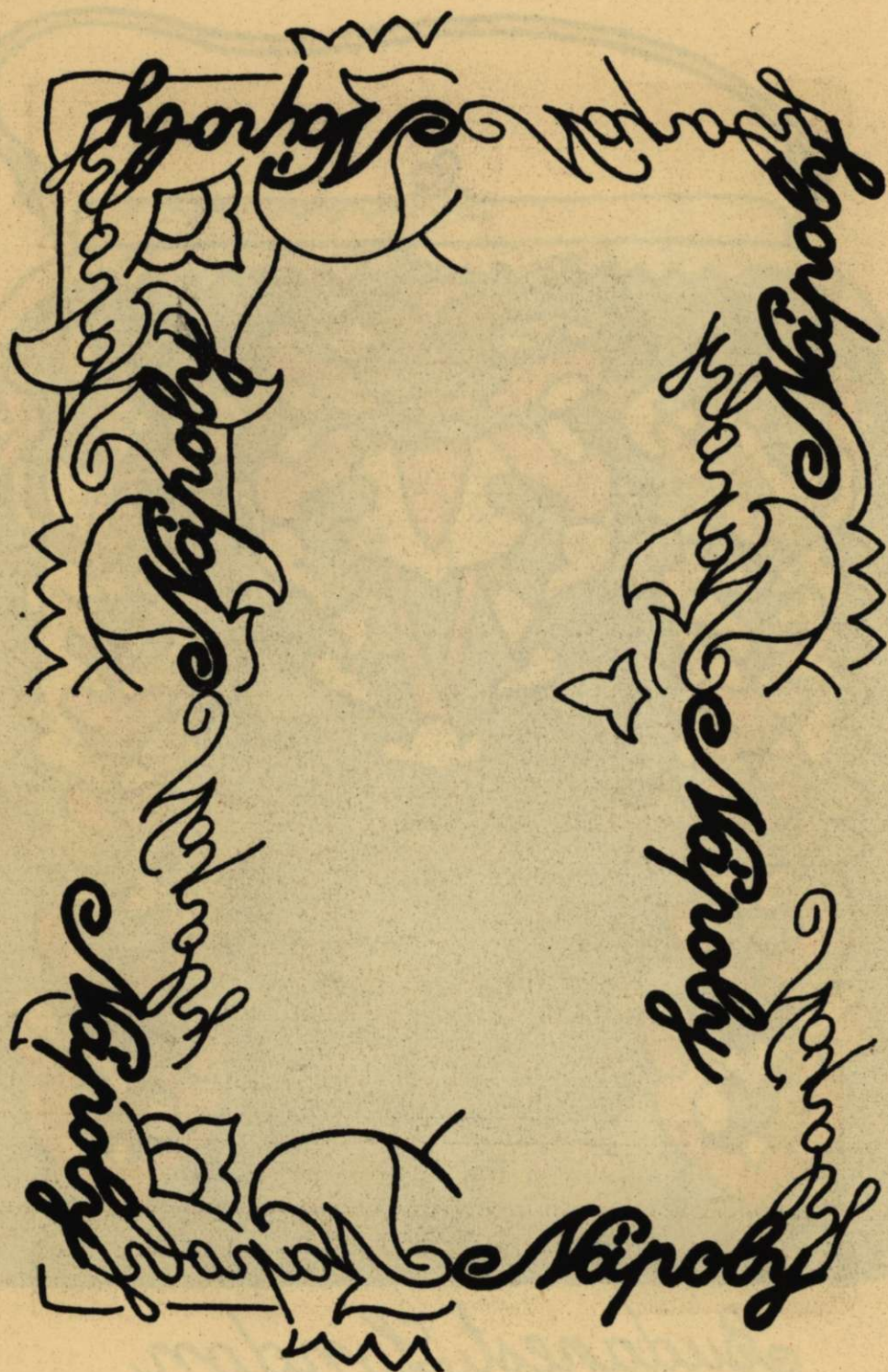

London

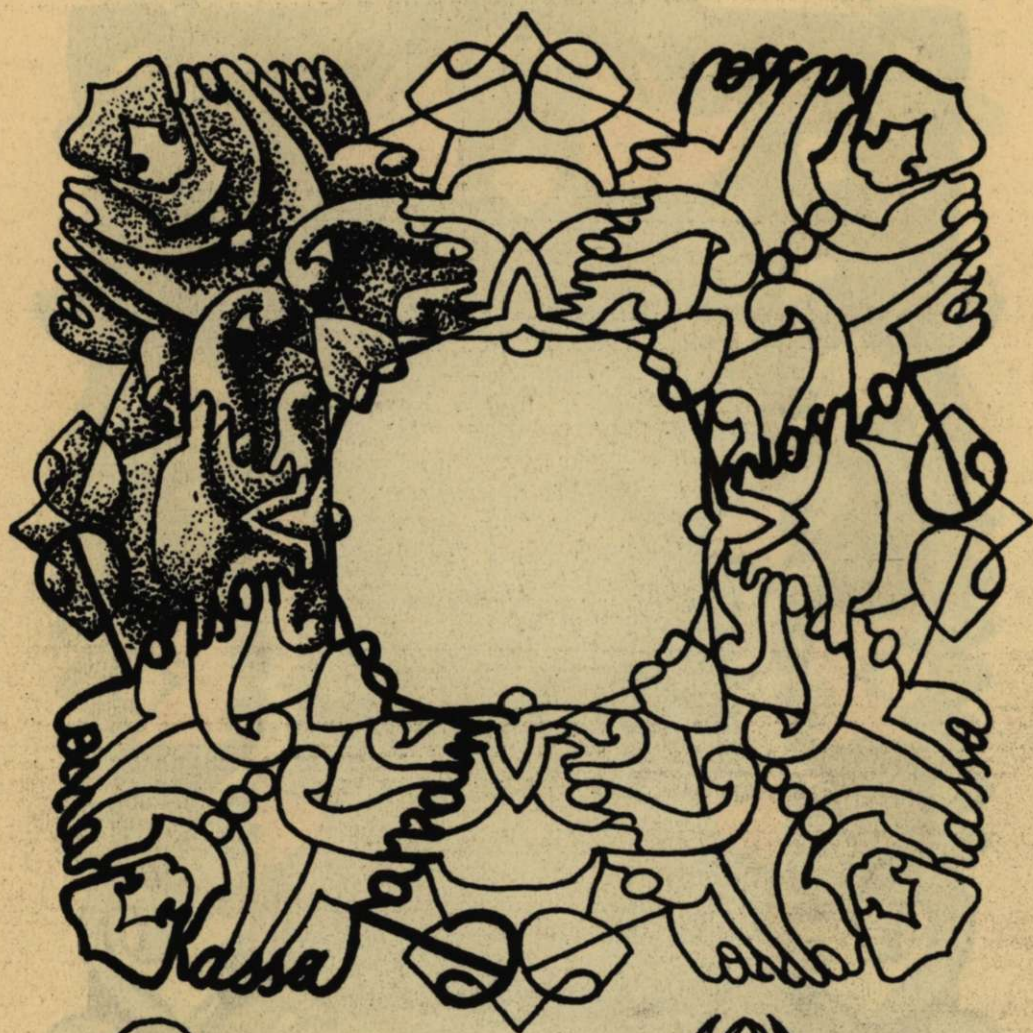
Budapest

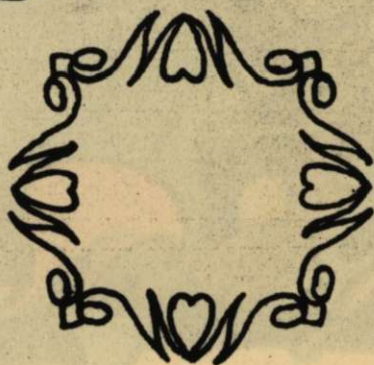
Budapest, London.

Lorsony
Kassa

Lorsony
Kassa

Trad

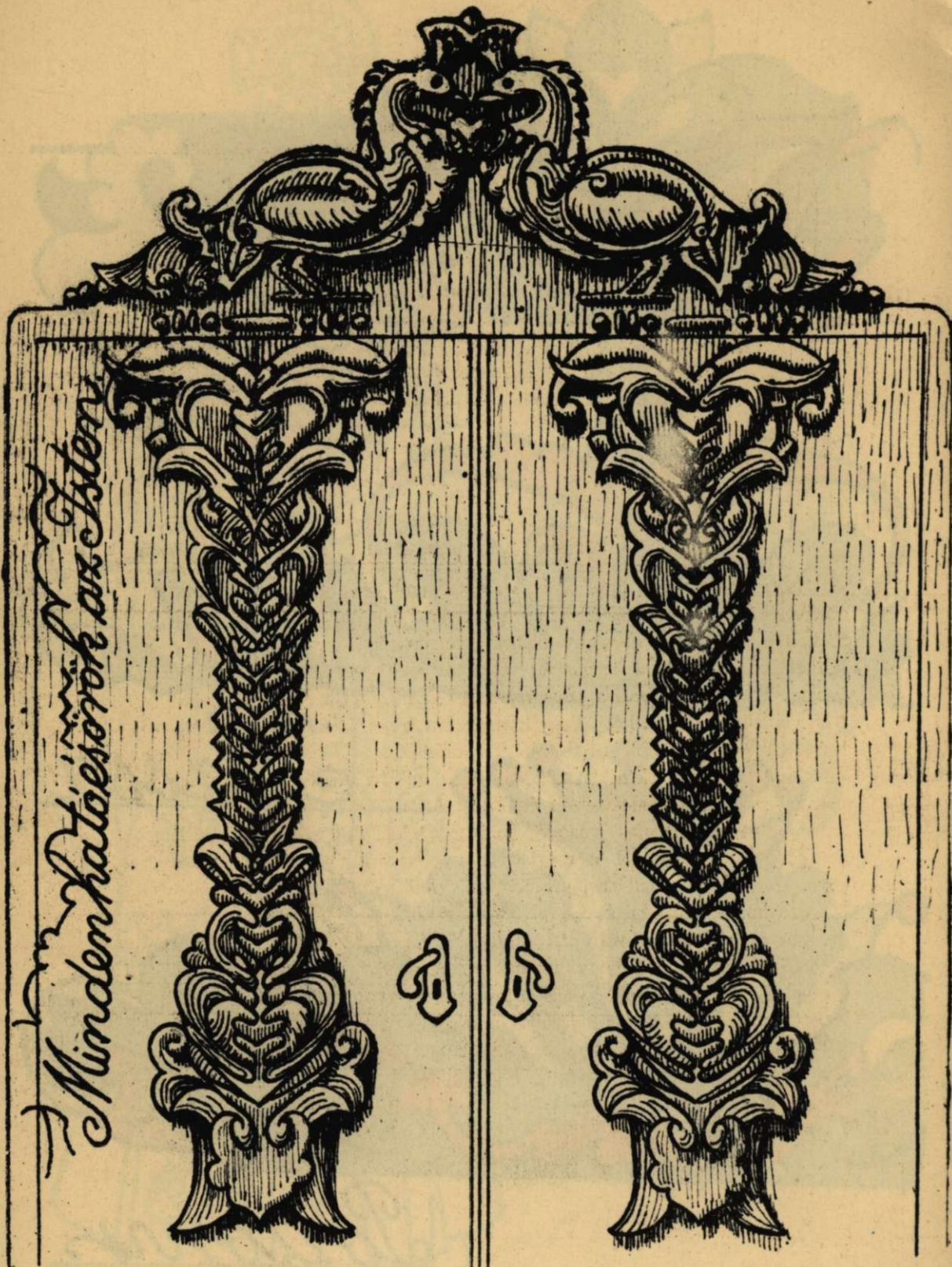

Kassa

Pozsony

Mindenhatóesörök az Isten

M. KIR. FÖLDTANI INTÉZET HÁZINYOMÓLJA